

Jövevény
voltam

és befogad-
tatok

Egyház
és migráció

Jövevény
voltam

és befogad-
tatok

Egyház és migráció

Vesztfáliai Protestáns Egyház,
Zsinati előterjesztés,
2018 november.

„Jövevény voltam,
és befogadtatok.”
Egyház és migráció

Ez a nyomtatott változat a teljes
anyagnak csupán egy részét tartalmazza.
Amennyiben felkeltette érdeklődését,
keresse fel a
kircheundmigration.ekvw.de
oldalt és fedezze fel az online
elérhető teljes változatot.

Kiadja a Vesztfáliai Protestáns
Egyház vezetése

Ügyvezetés és szerkesztőség:

Tervezés:
Nyomdai előkészítés:

Impresszum:

Altstädter Kirchplatz 5
33602 Bielefeld
Telefon / -fax: 0521 594-0 / -129
E-Mail: landeskirchenamt@lka.ekvw.de
www.evangelisch-in-westfalen.de

Prof. Dr. Dieter Beese, Bielefeld
Carmen Damerow, Bielefeld
Dr. Jan-Dirk Döhling, Bielefeld
Prof. Dr. Traugott Jähnichen, Bochum
Dirk Johnen, Dortmund
Dr. Ulrich Möller, Bielefeld (Felelős kiadó)
Annette Muhr-Nelson, Dortmund
Christoph Lindemann, Bielefeld
wbv Media GmbH & Co. KG, Bielefeld

Vélemények beküldése: Landeskirchenamt der Evangelischen Kirche von
Westfalen, Carmen Damerow, E-Mail: damerow@kircheundmigration.ekvw.de.

Történetek, ötletek, projektleírások, rendezvények és megjegyzések: Annette
Muhr-Nelson, E-Mail: muhr-nelson@kircheundmigration.ekvw.de.

Előszó

„Jövevény voltam, és befogadtatok” – az egyház ebben a mondatot mindig is világosan útmutatásként értelmezte küldetésére nézve. Krisztus, aki az az utolsó idők ítélőbírájaként az éhezőkkel, betegekkel, foglyokkal és jövevényekkel azonosította magát, minket is arra hív, hogy az ő oldalukra álljunk.

Amikor 2015 őszén rövid idő alatt nagy számban érkeztek országunkba emberek, akik a háború és üldöztetés elől menekülve oltalmat és új életkilátásokat kerestek, az egyház mindenekelőtt arra kereste a választ, hogy mit tehet ténylegesen. Gyülekezetek, egyházmegyéék, egyházi hivatalok és munkaágak képviselői, és mindenekelőtt önkéntesek tömege ajánlotta fel, és ajánlja fel ma is konkrét segítségét: a lakhatástól kezdve a nyelvtanfolyamokon, ruhaosztáson, hivatali ügyintézésen át az egyházi menedékjog biztosításáig. Az idő előrehaladtával ugyanakkor mélyebb kérdések és új kihívások fogalmazódtak meg a társadalomban és az egyházban egyaránt, amelyek ma is foglalkoztatnak minket. Alapvető aggodalmak és korábban elhanyagolt problémák kerültek napvilágra és a feszültségek részint nyilvános erőszak formájában törtek felszínre.

„Jövevény voltam, és befogadtatok” – ez a bibliai útmutatás arra ösztönöz minket, hogy az idegen és jövevény alakjában többet lássunk, mint csupán egy kiszolgáltatott embert, aki segítségre szorul.

A jövevények idegen kultúrájú, más vallású és nyelvű emberek, akik a mienktől eltérő politikai közegből érkeznek hozzánk. Ez egyesekben aggodalmat szül, megütközést vált ki, és ezt sem eltúlozni, sem pedig lekicsinyelni nem szabad. A menekültek és migránsok emberek, akik „én”-ként hivatkoznak magukra; saját élettörténetük van, gondjaikról és reménységükről egy-

aránt be tudnak számolni, van beleszólásuk és aktívak. Nem céljuk, hogy tartósan csak az együttérzésünk és rokonszenvünk, vagy éppen kétségeink és félelmünk tárgyai legyenek.

„Befogadtatok” – változásra való elszántságra van szükség ahhoz, hogy ez a befogadás sikeres legyen. Komoly nyitottság kell ahhoz, hogy a tényleges megérkezés és a valódi együttélés lehetővé váljon. Azok részéről, akik idejönnek. És azokérol is, akik már itt vannak.

Az, hogy ezekben a kihívásokban magával Krisztussal szembeülünk, aki maga is idegenként jött közénk, csendes sejtés, erőteljes provokáció és mélyreható ígéret egyszerre.

Különös körülményekre és odafigyelésre, a kérdések és tények világos megnevezésére, állásfoglalásra és a tanácstalanság elhordozására van szükség. Óvakodnunk kell ugyanakkor attól, hogy az „idegenséget” fenyegetettségeként eleve elutasítsuk, a migrációra és menekülésre pedig kizárólag problémaként tekintsünk.

Krisztus, az egyház Ura a jövevények személyében saját magával ajándékozza meg egyházát.

Ez a csendes sejtést, erőteljes provokációt és mélyreható ígéretet a Vesztfáliai Protestáns Egyházban is be kell fogadnunk. Sokhelyütt és sokféleképpen vált ez közöttünk meglepő és örömteli tapasztalattá.

Ez pedig háládatossá és reménytelivé tesz minket. Arra indít, hogy kíváncsian tegyük fel a kérdést, mit hoznak magukkal és mire van szükségük a menekülteknek, mi szolgálja a békét a menekülés és migráció kapcsán, és mi erősíti az együttélést és a mindenkit megillető méltóság tiszteletben tartását. Bámulatra méltó, mennyi lehetősége van az egyháznak arra, hogy megváltozzon és nyitottá váljon az idegen Urával való igazi találkozásra.

Az előterjesztés lehetőséget ad arra, hogy együtt gondolkodjunk és vessünk fel kérdéseket, kiegészítsük és kritizáljuk a szöveget, vitát folytassunk a kölcsönös tisztelet jegyében, és meglepő felfedezésekre jussunk.

Köszönetet mondok valamennyi felelősnek a fáradozásáért, gondosságáért és kreativitásáért, ami az előterjesztés létrejöttét lehetővé tette. És mindenkinek, aki ezzel a dokumentummal foglalkozik, velünk együtt gondolkodik, a vitában részt vesz és kérdéseket fogalmaz meg, Isten áldását kívánom.

Annette Kurschus

Annette Kurschus
lelkészi elnök (Prézesz)

Tartalomjegyzék

Előszó	4
Bevezetés: „Jövevény voltam, és befogadtatok.” (Máté 25,35).	6
Befogadtatok	6
Jövevény voltam	7
Miért éppen most beszélünk ismét a migrációról?	8
1. Bibliai–teológiai alapvetés.	11
1.1 A Biblia tanúságtétele a migrációról és vándorlétről	11
1.2 Izrael alapbeszélései	13
1.3 Jézus Krisztus – vándor és idegen	16
1.4 Jézus Krisztus egyháza Isten missziójában	20
2. Szociáletikai iránymutatás	22
2.1 A szívek csatája	22
2.2 Németország, egy migráció által meghatározott társadalom	24
2.3 A növekvő sokszínűség alakítása – a vallások feladta	27
2.4 Megnyitni az integráció útjait	30
3. Gyakorlati impulzusok az egyház és a gyülekezetek számára	32
3.1 Közösen vagyunk az egyház.	32
3.2 A hit közös ünneplése	36
3.3 A hit továbbadása és a tanúságtétel	37
3.4 Felelősségvállalás	41
4. Következtetések az egyházra és a társadalomra nézve	45
4.1 A párbeszéd kereteinek megszilárdítása – az egyház interkulturális fejlődésének elősegítése	45
4.2 Egyházi menedékjog gyakorlása – a menedék jog erősítése – biztonságos humanitárius folyosók kialakítása.	48
4.3 Bevándorlási törvény elfogadása.	51
4.4 Egyöntetű állásfoglalás.	52
Végkövetkeztetés	54

Bevezetés: „Jövevény voltam, és befogadtatok.” (Máté 25,35)

Befogadtatok

Ez a mondat valójában az alaphelyzetet írja le. Aki a megszokott körülményeket maga mögött hagyja, és máshol kezd új életet, rá van utalva arra, hogy befogadják. A hazájukból elüldözött, vagy menekülni kényszerülő emberek számára a „befogadtatok” egyet jelent azzal, hogy „életben maradtam”, „megmenekültem”, „ismét esélyt kaptam az életre”. A befogadás életfontosságú tapasztalat.

Amivel ma világszerte emberek millió kénytelenek szembenézni, hazánkban sem ismeretlen tapasztalat azoknak a generációknak, akik átélték a háborút és az azt követő időszakot. 1945 után 12 millió ember vesztette el hazáját és kényszerült új otthont keresni, illetve teremteni. Ez az élmény meghatározta őket és az utánuk jövő generációkat. Az otthon elvesztése félelmet kelt. Arról mondjuk, hogy elvesztette a hazáját, akit elüldöznek és menekülni kényszerül. De az is elveszti otthonát, akinek hazáját idegen hatalmak hódítják meg, foglalják el vagy veszik át a hatalmat fölötte. Az elüldözöttek és menekültek integrációja annak idején jelentős közös teljesítmény volt. Ha valahol otthon vagyunk, az azt jelenti, hogy ismerős emberekkel élünk ismerős helyen; félelem nélkül, rendezett kapcsolatban. Ez valójában annyit tesz, hogy áldottak vagyunk.

Keresztyén hagyományunkat egy távlat határozza meg. Jézus e tekintetben maradandó mércét állított fel: a hűséges és szorgalmas embereknek képeseknek kell lenniük arra, hogy örömmel fogadják Isten áldását. Még az idegen, éhes, szomjas, mezítelen, beteg, sőt bűnös embereknek is jut hely az életre. Az áldás olyan helyé teszi a világot, ahol az emberek közösen lelhetnek menedékre, túl az Éden kertjén. Így együtt tapasztalhatják meg az eljövendő mennyei otthonuk előízét.

Jövevény voltam

Idegenként élni nem minden esetben negatív élmény. Az idegen egyben vonzó is. Az európai partnervárosok, vagy éppen a világszerte élő testvéregyházak közötti kölcsönös látogatásokban van valami egzotikus és izgalmas, és a tágabb nagyvilág levegője lengi körbe őket. Idegen embereket látunk vendégül, ahogy idegenekként minket is szeretettel fogadnak be vendéglátóink.

Az embereknek joguk van arra, hogy idegenek legyenek. Joguk van arra, hogy önmaguk legyenek, és nem kényszeríthetjük rájuk, hogy olyanok legyenek, min mi. Mondván, hogy egyébként nem látjuk szívesen őket. Az idegenség és a befogadottság nem ellentétesek egymással, sokkal inkább ugyanazon érme két oldala. (Vajon mi lenne egy régóta kapcsolatban élő párból, ha az 'én' és 'te' közötti különbség megszűnne?)

Az idegen egyenesen a vágy tárgyává lehet. Ez kézenfekvő, ha idegen, egzotikus ételekre gondolunk. A 20. század elején így keresték híres festők a Csendes-óceán varázslatos hangulatát. A távoli országok, az idegen emberek és az egzotikus tájak vonzása vágyat ébreszt bennünk és felkelti az érdeklődésünket, hogy beutazzuk a világot. Még arra is képes vagyok, hogy megszokjam azt, ami idegen, egyre jobban értékeljem, és magamévá tegyem, sőt, egyenesen sajnálkozom amiatt, hogy az idegen megszokottá válik és elveszti különleges vonzerejét

Ugyanakkor az is igaz, hogy mindaz, ami tőlem idegen, félelmet ébreszt bennem, egyszerűen azért, mert más és szokatlan. „Ahány ország, annyi szokás”, tartja a közmondás. Ez pedig elbizonytalanít. Ám mindaz, ami idegen, nem csupán azért tölt el szorongással, mert más. Az idegen, akár csak a vélt ismerős, rosszban is sántikálhat. Van, hogy azt gondoljuk, hogy ismerjük a másikat, meg is bízunk benne, és mégis árulás, visszaélés, erőszak és bűnözés lesz a vége. Amivel senki nem számolt korábban. Vendégszeretettel fogadjuk a jövevényt, kitárjuk előtte az ajtót, teret adunk neki arra, hogy kibontakozzon, aztán megmutatja igazi arcát szélsőséges emberként, sőt erőszaktevőként. Nem véletlen, hogy latinul a hostis szó egyszerre jelent idegent és ellenséget. Nincs ember, akivel szemben ne lenne tanácsos az elővigyázatosság és éberség.

Egy afrikai mondás szerint egy egész falura van szükség egy gyermek felneveléséhez. A közösség vonja be ugyanis az egyént az élet és munka világába, gondoskodik róla, vezeti be az együttélés szabályaiba, ahogy normaszegés esetén a közösség szólítja meg az érintettet és érvényesíti a megfelelő szankciókat. Ez pedig nem csak a gyerekekre vonatkozik. Nem kell hozzá nagy képzelőerő, hogy belássuk, milyen következménnyel jár, ha ez a rend hiányzik. Mindeközben ne felejtsük el, hogy azok az emberek, akik idegen országból érkeztek hozzánk és nálunk találtak menedéket, szigorú előírásoknak vannak alávetve, beleértve a menekültekre és menedékkérőkre vonatkozó tartózkodási és munkavállalási szabályokat, amelyek kizárólag rájuk vonatkoznak, és nem érvényesek az itt élő állampolgárokra. Magától értetődő tehát, hogy ezeket a szabályokat csak ők szeghetik meg. Más a helyzet ezzel szemben a lopás, csalás, erőszak és egyéb visszaélés, akár a szervezett bűnözés esetén. Itt honi állampolgárokat éppúgy találunk az elkövetők között, mint menekülteket. Más szóval a bűnözést nem kell importálni. Bár a menekültek és bevándorlók miatti népességnövekedés következtében egyes bűncselekmények száma megnőtt, ebből valamennyi szakértő szerint nem következik az, hogy a hozzánk érkező emberek között magasabb lenne a bűnelkövetés. Sokkal inkább érvényesül – a belföldiek, illetve a menekültek és bevándorlók esetében egyaránt –, hogy a kulturális származástól, a vallási és világnézeti hovatartozástól, a társadalmi helyzettől függetlenül vannak tényezők, amelyek kedvezően hatnak és elősegítik a kriminalitást, és vannak olyanok, amelyek megelőzik azt.

2016-ban Németország népességének 22,5 százalékának volt migrációs háttere, Észak-Rajna-Vesztfáliában ugyanez az arány 27,2 százalékos volt. (Forrás: 2017-es statisztikai évkönyv.) Erre nézve a következő kitétel érvényes: „Egy egyén akkor számít migrációs hátterű személynek, ha ő maga, vagy legalább egyik szülője nem német állampolgárként született. Migrációs hátterű személynek számít minden külföldi, (kései) kitelepülő és honosított személy (azaz más országból Németországba áttelepülő német nemzetiség tagja – szerk.). Ugyancsak idetartoznak azok, akik ugyan német állampolgárként születtek, de legalább az egyik szülő külföldi, (kései) kitelepülő vagy honosított személy.”

Miért pont most beszélünk újra a migrációról?

A Vesztfáliai Protestáns Egyház (EKvW), tagjai, gyülekezetei és intézményei az elmúlt évtizedekben elkötelezetten vettek részt olyan emberek befogadásában és integrációjában, akik politikai üldöztetés miatt vagy egyéb okból – különösen gazdasági krízis, polgárháború vagy háború miatt – érkeztek hozzánk. Az egyház már korábban is az evangélium alapján foglalt állást alapvető kérésekben és aktuális kihívások kapcsán. Akkor miért fordul Vesztfáliai Protestáns Egyház most újból a nyilvánossághoz az „Egyház és migráció” címen közzétett előterjesztésével? A válasz egyszerű: szükségesnek tartjuk, hogy ismételten állást foglaljunk, és lefektessük az alapokat. Az elmúlt hónapokban és években ugyanis kiéleződött a helyzet. A problémák egyre sürgetőbbek lettek. Mindeközben pedig a migrációról szóló vita egyre engesztelhetlenebbül és gátlástalanabban zajlik.

Több mint egy millió gyermek, nő és férfi érkezett Németországba 2015 óta a hazájukat sújtó háború, terror, politikai üldöztetés és erőszak elől menekülve, és egy jobb élet reményében, amelyet nem a halálfélelem határoz meg.

Számtalan állampolgár, keresztyén gyülekezet, keresztyén és szekuláris jóléti társulás, kezdeményezés, egyesület, vállalkozás és szakszervezet lenyűgöző odaszánással aktivizálta magát az egyes települések helyi felelőseivel összefogva a menekültek integrációjában, és töltötte meg étellel a befogadás nem várt mértékben erősnek bizonyuló kultúráját („Willkommenskultur”).

A menekültekben új barátokra leltem. Sokat tanultam, nagy hálát érzek a szívemben és átéltem a vendégszeretetet csodáját.

52 éves férfi

Mindazonáltal az is nyilvánvalóvá vált, hogy a bevándorlás jelenlegi mértéke és üteme komoly kihívás elé állítja a társadalmi összetartást; bizonytalanságot és feszültségeket szül.

Egyrészt azért, mert hosszú távú, nagy igénybevételt jelentő, nehéz feladat a menekült emberek tartós társadalmi integrációja. A felnőtteknek, gyerekeknek és fiatal felnőtteknek egyaránt megfelelő lakhatásra, a német nyelv elsajátítására, az oktatáshoz és munkához való hozzáférésre van szükségük.

Másrészt társadalmunkban sok ember eleve elbizonytalanodott. Az eddig megszokott világuk gyors és mélyreható változáson megy át. Egyre kevésbé világos számukra, hogy hol lehet a helyük az átláthatatlan és radikális változások közepette. A gazdasági és kulturális globalizáció bevett értékeket kérdőjelez meg. A digitalizáció, a mobilitás, a munkavégzés új formái és a növekvő individualizáció korábban nem sejtett új lehetőségeket tárnak fel. Ezzel egy időben radikálisan kérdőjelezzik meg számos ember életről alkotott bevett elképzelését, biztonságát, és a tájékozódást segítő kereteket. Egyre nehezebb megértenünk a globális gazdaság folyamatosan gyorsuló, mélyreható változásait. Úgy tűnik, hogy az életünket meghatározó tényezők egyre inkább kivonják magukat a polgárok ráhatása és együttműködése alól. A félelem pedig egyre csak nő, hogy ez a folyamat a saját jövőbeli esélyeinket fenyegeti.

A menekültként és migránsként hozzánk érkező emberek időközben sokak szemében az aggodalmaikat és félelmeiket testesítik meg, sőt annak okaként tűnnek fel. Az integráció pedig egy bonyolult és hosszadalmas folyamat, amely nehézségekkel és problémákkal jár. Egyre többen érzik úgy, hogy mindez túlzó kihívás elé állítja őket. Az élet a sokszínűségben szlogenje jól hangzik, de fenyegetésként hathat saját, megszokott életkörülményeinkre nézve. Egyre több ember érzi a társadalmunkban úgy, hogy magára hagyták és kirekesztik. Egyesek közülük úgy tekintenek azokra a migránsokra, akiknek a képességük és akaratuk is megvan a társadalmi felemelkedésre, mint munkaerőpiaci konkurenciára.

Ezzel egyidőben annak is tanúi vagyunk napjainkban, hogy populista és szélsőjobboldali politikusok világszerte igyekeznek kihasználni és saját javukra fordítani az emberek bizonytalanságát, aggodalmait és az említett feszültségeket. A lakosság aggodalmait kihasználva félelmet és gyűlöletet szítanak. A gyűlöletet migrációs háttérű emberek és menekültek ellen fordítják, de azok ellen is, akik kiállnak az előbbieik jogai mellett és segítenek rajtuk. A gyűlöletbeszéddel és megfélemlítési kísérletekkel szemben tartást kell mutatnunk, és ellenállást kell tanúsítanunk.

2015 óta viselek gondot menekültekről. Minden olyan jól kezdődött. Sok időt és energiát 'áldoztam' rájuk. Időközben azonban sokak életében valamiféle nyomasztó kedvtelenség lett úrrá, és odalett a kezdeti lendület. Úgy érzem, hogy voltak olyanok, akik kihasználtak, mások pedig egyszerűen eltűntek.

53 éves nő

Hogyan járulhat hozzá ebben a helyzetben az egyház az orientációhoz és a tényszerű vitához? Miként segíthetik a Biblia reményteli történetei és képei az embereket bizonytalanságukban és aggodalmukban? Hogyan válhat a bibliai reménység életünk és cselekedeteink, a támogatásunkra szoruló emberekkel való szolidaritásunk erőforrásává? Miként adhat ez a remény bátorságot a közös jövőnk alakításához abban a folyamatban, amit átláthatatlanság, bizonytalanság és mélységek jellemeznek?

Nem ismerem a Bibliát. Igaz az, hogy ott mindenki migráns volt? [...] Ezt az egész migrációs tematikát és menekültügyet ma megszépítjük azzal, hogy közvetlenül Jézus korával kapcsoljuk össze.

Ulrich Müller, nyugalmazott tűzoltó, Schwerte

A Vesztfáliai Protestáns Egyház jelen előterjesztése nem mennyei kijelentés és égi szózat. A közösség távlatában nyeri el értelmét, az állami és társadalmi partnereinkkel való összefogásban. Tapasztalatainkat és felismeréseinket szeretnénk felajánlani a nyilvános társadalmi vitához, ahogy mi magunk is készek vagyunk tanulni abból. Mert tudatában vagyunk annak, hogy keresztyénként a számunkra mérvadó meggyőződés kommunikációjában újból és újból szükségünk van álláspontunk pontosítására, helyesbítésére, tudatosítására és tisztázására. Így igyekszünk megérteni az egyház küldetését és konkrét feladatát az újonnan kiéleződő kihívások közepette. Ezért különösen örülünk a közvetlen reakció és párbeszéd lehetőségének, amit most először biztosít az előterjesztés interaktív internetes változata. A kirche-und-migration.ekvw.de oldalon nem csak az előterjesztés érhető el, hanem számos más anyag, köztük képek, történetek, filmek és hangfelvételek, áhítatok és kimerítő statisztikai adatok, illetve egyéb szövegek.

Merítsenek belőle ösztönzést, és Önök is ösztönözzenek minket hozzászólásaikkal!

1. Bibliai–teológiai alapvetés

1.1 A Biblia tanúságtétele a migrációról és vándorlétről

Ha korunk migrációval kapcsolatos sokrétű valósága felől közelítünk a Bibliához, egyrészt jól ismert történetekkel találjuk szembe magunkat, másrészt indíttatást érzünk arra, hogy új szemmel olvassuk őket. Éppen Európa hosszú idők óta bevett és „letelepedett” egyházai számára nyílik ezzel esély arra, hogy újra felfedezzék, hogy a Biblia az első laptól az utolsóig a migrációval kapcsolatos tapasztalatok, emlékek és remények könyve.

A Biblia a vándorlás és a „mozgásban lét” könyve. Egyrészt azt a rideg valóságot tárja elénk, amit az útonlét jelent. Másrészt azonban a migránsok méltóságáról, ajándékairól, hitük erejéről és áldásairól is szól. Korunk számára, az egyház migrációs társadalomban elfoglalt szerepe és szolgálata kapcsán mindez két dolgot is emlékeztetünkbe idéz:

Míg napjainkban a migránsokra gyakorta csak deficitként és problémaként tekintünk, a Biblia a zsidó–keresztény hitbeli hagyomány fősodraként olyan történeteket tár elénk, amelyekben sikeresen birkóztak meg a migrációval. Anélkül, hogy a migránsok által elszenvedett szükségletet és nyomorúságot elhallgatnák, a bibliai történetek olyan emberekről szólnak, akik nem csupán sorscsapásként hordozzák el a migrációt, hanem alakítják, megváltoztatják, maguk és mások számára egyaránt gyümölcsözővé teszik azt, és nem utolsó sorban úgy tekintenek magukra, mint akiket Isten a vándorlásuk során vezet, hordoz és megajándékoz.

Annak felidézése, hogy a hitről szóló bibliai történetek többségükben mozgásról, vándorlásról és idegenségről, jövevényiségről szóló történetek is egyben, megváltoztatja a menekültek és migránsok veszteség vezérelte szemléletét. Másrészt és nem utolsó sorban felveti azt a kérdést is, hogy hogyan állunk megmerevedett, a társadalomban mélyen gyökeret vert népegyházainkban a rugalmassággal, a változásra való bátorsággal, az útonléttel és az idegenség érzésével.

Emberek, akik menekülni kényszerülnek

Világszerte több mint 68,5 millió embert tartanak számon menekültként. Soha korábban nem voltak ennyien, állapította meg a Brot für die Welt segélyszervezet. Tíz menekültből kilenc fejlődő országokban keres menedéket. Négy millió menedékkérőt a világ legszegényebb országai fogadtak be, ahol a helyiek maguk is kevesebb, mint napi 1,25 dollárból élnek.

Tapasztalatok tömör foglalata

A migrációról szóló bibliai történetek sokaságában egyrészt az a belátás jut kifejezésre, hogy az emberek ősidők óta vándorúton vannak. Másrészt az a történelmi tény, hogy a Bibliában szereplő helyszínek a kezdetektől fogva ókori nagyhatalmak csatározásainak, háborúinak és konfliktusainak színterei voltak. Az egyiptomiaktól kezdve a mezopotámiai nagyhatalmak hadjáratain át egészen Nagy Sándor és a rómaiak hódításáig a helyi népek és kisállamok évszázadokon át csaknem megszakítás nélkül idegen uralom alatt éltek, kitéve a folyamatos ostromoknak, hódításnak, megszállásnak és halálos veszedelemnek. A száműzetés, deportáció és kényszermunka az ókori birodalmak mindennapi valóságának velejárói voltak. Az Ószövetség hitére és elbeszéléseire különösen is a Kr.e. 8. és később, a 6. század küszöbén elszenvedett száműzetések élménye gyakorolt nagy hatást: Izrael és Júda lakóit százezrével hurcolták el az országból, és telepítették át őket Asszíriába, illetve Babilóniába. A konkrét nehézségek mellett a kitelepített embereknek azzal a lelki és vallási kihívással is meg kellett birkózniuk, hogy idegen földön tartsák életben hitbeli meggyőződésüket és annak fogságban is érvényes üzenetét. Úgyszólván „Isten és a világ” kapcsolatát kellett újonnan meghatározniuk.

A migrációs történetek főszereplői, mint a menekült Jákób, a rabszolgasorba taszított József, vagy éppen a migránsként a perzsa udvarban élő Eszter, mintegy személyükben foglalják össze ezt a generációkat meghatározó valóságot és egy egész nép migrációs emlékezetét. Mindeközben ezek a történetek nem csak csupasz tényekről számolnak be, hanem az események esszenciájaként arról a tapasztalatról, reménységről és bizonyosságról tanúskodnak, hogy pontosan a jövevényként, idegenben élt élet történeteiben és valóságában tapasztalhatjuk meg Isten jelenlétét, ami képessé teszi ezeket az embereket a (túl)élésre és hitre, mi több, amiben Isten úgy jelenti ki magát, mint velük együtt vándorló Úr.

1.2 Izrael alapelbeszélései

Az Éden kertjéből való kiűzetés története (1Móz 3,23–24), Káin letelepedése az Édentől keletre (1Móz 4,16kk) arról tanúskodnak, hogy a bibliai szerzők alapvetően a migrációval, vándorlással összefüggő eseményként értelmezik az emberiség történetét, illetve a kultúrák és civilizációk kialakulását.

A bibliai Izrael népe saját történetét is úgy beszéli el – és ebben a zsidóság a mai napig osztozik –, mint a migráció szövevényes történetét. Ez mindenekelőtt Izrael alapítóinak, az úgynevezett ősatyáknak a történeteire érvényes, vándorlásukra Mezopotámiából Kánaánba, az ígért földjére, ahol jövevényként éltek. Izrael öntudata, miszerint Isten választotta ki és hívta el népét a hosszú vándorútra, az elbeszélés kezdetétől annak az áldásnak a jegyében fogalmazódik meg, amit Isten ezzel a sajátos történettel a „föld minden nemzetsége” kiterjeszt (1Móz 12,1–4).

Ennek a küldetésnek a távlatában fogalmazzák meg a bibliai szövegek azt a szándékot, mi több vallási kötelességet, hogy a népnek saját identitását az idegenben is meg kell őriznie azzal, hogy „magáért” él és rokoni-családi kötelékein belül marad – ahogy ezt a zsidóság évezredekig gyakorolta, és ahogy ez napjainkban is megjelenik számos migráns közösségben.

Ezzel egyidejűleg az ősatyák történetei az együttműködésről és a „másiktól” elválasztó határok kölcsönös tiszteleten alapuló meghúzásáról is beszámolnak, kiemelve az Ábrahám családja és a környező népek közötti kölcsönös vallási párbeszédet – ez az alapja annak, hogy az ősatyák történeteiben (1Móz 12–50) többségében a konfliktusok békés megoldásáról olvasunk. A környező népek elismerik az ősatyák különös kapcsolatát Istennel (1Móz 23,8; vö. 14,18), emezek pedig megtanulják, hogy ott is találkozhatnak „istenfélelemmel”, ahol arra nem számítottak (1Móz 20,11), sőt, arra hívtak, hogy mások javáért is imádkozzanak (1Móz 20,17).

Az exodus, az Egyiptomból való kivonás története Izrael másik nagy migrációs elbeszéléseként ezzel szemben harciasabb és több a politikai vonatkozása. Arról tanúskodik, hogy Isten az egyiptomi állam által elnyomott rabszolgák pártján áll, és feltárja a szabadság, valamint a jog és parancsolatok szükségszerű egymásra utaltságát. A Tóra, azaz a törvény egésze, amelynek Izrael népének életében érvényesülnie kell, elválaszthatatlanul összekapcsolódik a szabadítás és az útonlét tapasztalatával. A szabadító Isten ajándékként a szabadságot szolgálja (2Móz 20,1).

Különösen azokban a történetekben és szövegekben, amelyek az exodusra emlékeztetnek és a kánaáni honfoglalást írják le, más népekkel szemben ellenséges hangok is megszólalnak. Ezekben a beszámolóknak gyakorta az elnyomás és erőszak kegyetlen élményei visszhangoznak, amit Izrael maga szenvedett el az ókori birodalmak árnyékában.

Az idegenek joga

Figyelemreméltó, hogy a Tórában az „idegeneket és jövevényeket” saját jogok illetik meg. Az „idegen” (héberül gér) kifejezés – ha nem más szóval illetett, átutazóban lévő külföldiről van szó – olyan emberekre vonatkozik, akik tartósan élnek ugyan egy helyen, de nem onnan származnak, nem tartoznak a helyi törzsek egyikéhez sem, azaz nem illeti meg őket a saját fölbirtokkal bíró, teljes jogú férfi állampolgároknak kijáró jog.

A Tóra különböző jogi hagyományai részletesen szabályozzák, hogy miben kell az idegeneknek Izrael vallási szokásaihoz igazodnia – beleértve a szombatot –, és milyen feltételekkel vehetnek részt Izrael istentiszteleti életében.

A Tóra másrészt nagy hangsúlyt fektet annak szabályozására, hogy Izraelnek hogyan kell bánnia a jövevényekkel. Ennek kapcsán a jövevények bizonyos szempontból az igazságos társadalmi jogalkotás mércéjeként jelennek meg (2Móz 22,20–23,9). Kiszolgáltatott helyzetük miatt, csakúgy mint a zsidó özvegyek és árvák, különös védelmet élveznek a gazdasági, szociális és jogi visszaélésekkel szemben, és a társadalmi gondoskodás kapcsán olyan előírások vonatkoznak rájuk, amelyek Izrael népének rászoruló tagjait is megillető szociális támogatást biztosítanak számukra (5Móz 14,29).

Annak a parancsolatnak, hogy a jövevényeket „szeressétek, mint magatokat” (3Móz 19,34), az indoka és motivációja az a tény, hogy „ti is jövevények voltatok Egyiptomban” (2Móz 22,20), amit több helyen hangsúlyoz a törvény: „Ne sanyargasd a jövevényt, hiszen ti ismeritek a jövevény életét, mert ti is jövevények voltatok Egyiptomban.” (2Móz 23,9).

A jövevényekre vonatkozó bibliai etika szíve tehát az emlékezet ütemére ver. Különösen, amikor saját országunk gazdagságát és ajándékait élvezzük, nem feledkezhetünk meg arról, hogy mi magunk sem éltünk mindig ott, és most sem vagyunk egyedül. A helyi lakosokat a törvény arra biztatja, hogy újból és újból, tudatosan emlékezzenek meg arról, hogy maguk is idegenek voltak, és gondoljanak magukra jövevényként akkor is, ha generációk óta élnek azon a földön.

Ahogy ma, bizonyára akkor sem ez volt a jellemző hozzáállás. Ha így lett volna, nem szóltak volna olyan szigorú előírások a jövevények védelméről (2Móz 22,20), társadalmi részvételükről és az őket megillető egyenlő bánásmód eszményéről (4Móz 15,15k). A valóságot a bibliai időkben sem az idegenek befogadásának idillikus légköre jellemezte. Különben nem találkoznánk a bibliai szövegekben az idegenek határozott alárendelésének gondolatával, sőt, Izraelből való szigorú kizárásuk parancsával (Neh 13). Mindebben a félelem és a negatív tapasztalatok, a belső feszültségek, a saját identitásuk fenyegetettségének érzése nyilvánul meg, illetve a önazonosságuk megőrzésének vágya szólal meg. A háttérben felsejlik az ókori nagyhatalmak nyomása alatt élő zsidó közösség kulturálisan és politikailag szorult helyzete; tetten érhető az aggodalom amiatt, hogy az „idegen” nőkkel kötött házasság Istentől térítheti el a népet (5Móz 7,23) és Izrael identitásvesztéséhez vezet.

Határeltolódások

Ám ez a felfogás nem ellentmondásoktól mentes a héber bibliában, az Ószövetségben sem. Erre példa a két özvegy, Naomi és Ruth története. A zsidó Naomi móábi menyee, Ruth társaságában tér vissza Móáb földjéről, ahol egy éhínség idején nemcsak hogy befogadták, hanem még feleségeket is talált fiai számára.

Ha egy bizonyos szemszögből tekintünk Izrael múltjára és identitására, akkor a móábitákkal kötött házasság egyértelműen ellentétes Isten akaratával (Ezsd 9-10, Neh 13,23-27). Hiszen a móábiták kapcsán a Tóra megemlíti (5Móz 23,4), hogy a pusztai vándorlás során megtagadták Izrael népétől a kenyeret és a vizet.

Ruth történetében ennek ellenkezőjét olvassuk, ami megkérdőjelezi a fenti mózesi idézetben követelményként megfogalmazott kirekesztés alapelvét. A móábi Ruth gondot visel a zsidó Naomiról. Szolidaritása az emberi jóindulatból fakadó tettek egész sorát indítja el, ami legyőzi a határokat, és ami által maga Isten cselekszik (Ruth 2,10-12). Mindkét fél, 'külföldiek' és 'belföldiek' egyaránt hasznot húznak a kölcsönös jóindulat ajándékaiból.

De nem csak a külföldi Ruth nyer befogadást Izrael népe körébe. Az elbeszélés azt is hangsúlyozza, hogy a társadalmilag hátrányos helyzetben lévő zsidó Naomi élete is megújul (Ruth 4,14-15), és Izrael egésze gyarapodik áldásban és jólétben.

Ezt erősítik meg a záróversek (Ruth,4,17-22), ahol a bevándorló Ruthról kiderül, hogy valójában Izrael legnagyobb és legdicsőségesebb királyának, Dávidnak az ősanyja. Az Újszövetség felütése tovább viszi ezt a vonalat, amennyiben Ruth nevét Jézus nemzetségekönyvében is megemlíti Jézus felmenői között (Mt 1,5).

1.3 Jézus Krisztus – vándor és idegen

Az út képe és valósága

A Jézust körülvevő emberek és az első keresztyén gyülekezetek Izrael Szentírásával éltek és abból merítettek. Ismerős volt számukra az útonlét bibliai szimbólumvilága. Ebből kiindulva értelmezték saját élményeiket a Messiás Jézussal.

Az evangéliumok a földi Jézust alapvetően olyan emberként ábrázolják, aki folyamatosan úton van. Vándorélete Isten közelségét példázza (Mk 1,14). Jézus és tanítványai útonléte Izrael Istennel való vándorlását példázza és folytatja (Mt 2). Jézus eljövetele, földi élete és „elmenetele” az Atyához különösen János evangéliumának úgynevezett búcsúbeszédeiben (Jn 12-17) jelennek meg az Istenfia alapvető jellemvonásaiként és a hit meghatározó mozzanataiként.

Az evangéliumok elismerik, némelykor még hangsúlyozzák is az etnikai határok valóságát, így Izrael, Isten népe, és a többi nép közötti választóvonalat (Mt 10,5). De egyben arról is tudósítanak, hogy Jézus – mintegy tanulási folyamatának részeként (Mt 15,21-18) – újból és újból átlépi azt a határvonalat, amivel meglepetést és megdöbbenést vált ki környezetéből. Az evangéliumokban feltárulkozó tanulási folyamat egészen addig a pillanatig töretlen, amikor a Feltámadott minden nemzetet bevon a tanítványi közösségbe (Mt 20,28).

Az Apostolok Cselekedeteiről írott könyv azt beszéli el, hogyan jut el a hit, Isten akaratával egyezően és Isten Lelkének ösztönzésére, a pogányokhoz (ApCsel 10). Azt is világossá teszi, hogy az „Úr útját” (ApCsel 9,2) követő hívek gyakorta ténylegesen migránsokká lesznek (ApCsel 11,19-20). A menekülés és üldöztetés (ApCsel 18,1-3; vö. Rm 16,3-4) éppúgy szerepet játszott a korai keresztyénség kialakulásában és terjedésében, mint a célzott missziói utak.

Bár az ókorban nem volt akkora kulturális jelentősége, mint napjainkban, az Apostolok Cselekedetei mégis kiemeli azt a mozzanatot, amikor a keresztyénség eljut Ázsiából Európába, vagyis a mai Törökország területéről a görög szárazföldre (ApCsel 16,9-40). Az apostolok az európai szárazföldre lépve, Filippi városában (ApCsel 16,11-15.40) – érdekes módon – először vendégszeretetre, majd hitre lelnek egy Lídia nevű bíborárusnál, aki – ahogy azt neve is mutatja – maga is Ázsiából származott, nevezetesen a nyugat-törökországi Lydia vidékéről. Ez nem csak azt bizonyítja, hogy a migráció már az ókorban is a mindennapok valóságának és a munka világának meghatározó része volt. Az Apostolok Cselekedeteinek beszámolója szerint az úgynevezett keresztyén Európa kiindulópontja egy migráns nő vendégszeretete, és az első európai keresztyén nő Ázsiából származott.

Az első gyülekezetek egy közösséggé formáltak a zsidó hagyományból érkező híveket a más etnikai, kulturális, politikai és vallási háttérből származó emberekkel. A különböző hagyományok és gondolkodásmódok közötti érintkezés és vita a mindennapok része volt. Ez egyrészt éles konfliktusokhoz vezetett (Rm 14; Gal 2,11-14; 5, 1-6), például az étkezési előírások vagy a körülmetélkedés megítélésében, másrészt különféle kompromisszumokat eredményezett (1Kor 8; ApCsel 15). A sokszínű közösségért folytatott küzdelemben gyökerezik Pál apostol tanítása a hit általi megigazulásról. A keresztség pedig egységet és egyenlőséget teremt a különbözőségben (Gal 3,28). Arról, hogy ki tartozik Krisztushoz, és kik tartoznak Benne a közösséghez, nem azok a rituális tisztasági előírások és a társadalmi határok döntenek többé, amiket a Tóra a zsidóknak előír. Az istenidegenség, az istentelenség válaszfala ledőlt. Krisztusban, az ő halála által a pogányok is Isten háza népévé lettek (Ef 2,12-19).

Krisztust felismerni az idegen személyében

„Jövevény voltam, és befogadtatok” – vagy épp ellenkezőleg: „jövevény voltam, és nem fogadtatok be” (Mt 25,35-38.43). A példázat szerint Jézus, az ítéletre eljövendő Emberfia és király mondja ezt magáról. A példázat üzenete egyszerre egyértelmű és árnyalt. Egyértelmű, hiszen – ahogy az éhezők és szomjazók, mezítelenek, betegek és foglyok esetében – a királyi ítélőbíró az idők végezetén a jövevényekkel és idegenekkel, mint Jézus „legkisebb testvéreivel” szemben tanúsított hozzáállásunkat is magára vonatkoztatja. A jövevényt egy sorban említi más, társadalmilag hátrányos helyzetű emberrel, akiket pontosan ezért nem lehet kijátszani egymással szemben. A példázat sem az idegenek előnyben részesítését nem támogatja, sem pedig hátrányos megkülönböztetésüket más rászoruló csoportokkal szemben.

Az Ószövetséghez hasonlóan, ahol azt olvassuk, hogy aki a nincstelenet elnyomja, Alkotóját gyalázza (Péld 14,31), hiszen ő is Isten képmása (1Móz 1,26), Jézus példázatában is a „legkisebb testvérek” tiszteletét vagy megvetését veszi magára az ítélőbíró. Ez távlat a nincstelenek és rászorulók személyének új valóságot kölcsönöz azzal, hogy Krisztussal hozza őket kapcsolatba.

A példázat üzenete ugyanakkor árnyalt is, mert a meglepetés mozzanatát is magában foglalja. Hiszen még az igazak is ezt kérdezik: „Uram, mikor láttunk téged éhezni, hogy enned adtunk volna, vagy szomjazni, hogy innod adtunk volna?”.

Nem arról van tehát szó, hogy a jövevényeket – betegeket, éhezőket és foglyokat – eleve Krisztusért vagy Krisztusként kell fogadnunk. De folyamatosan számolnunk kell azzal, hogy a jövevényben is meglephet minket Krisztus.

A keresztyén élet mint jövevényiség – Isten vándorló népe

Különösen az újszövetségi levelek hangsúlyozzák minduntalan, hogy az idegenség, sőt a hontalanság a hitben élt élet lényegi vonása. Az első gyülekezetek magukra ismertek a héber Biblia migrációról és jövevényekről szóló történeteiben, a vándorláshoz és migrációhoz kapcsolódó fogalmakban és személyekben. Péter első levele például „jövevényekként” szólítja meg a gyülekezet tagjait. A keresztyének idegen volta és elhívásuk (ebből a szóból ered az egyház görög elnevezése) ugyanazon érme két oldala (1Pét 1,1.17; 2,11).

A Zsidókhoz írt levél különös részletességgel fejti ki ezt. A keresztyén olvasókat bevezeti Izrael migrációs alapelbeszéléseinek mélyére. Mintegy magával viszi őket arra az útra, amelyik az Ószövetségben kezdődött, de még nem ért célba. Ahogy Izrael egykor reménységgel várta – s még mindig várja – a bemenetelt a nyugalom helyére (5Móz 12,9; Zsolt 95,11), amit Isten az Egyiptomból való kivonuláskor ígért meg, s ígér ma is, úgy azok is, akik Krisztusban hisznek, a szabadulás útját járják, és a szombati nyugalom isteni ígéretének beteljesedése felé vándorolnak (Zsid 4,9). Ahogy Ábrahám hit által engedelmeskedett és indult el „arra a helyre, amelyet örökségül fog kapni” (Zsid 11,8–10), éppúgy nekünk, keresztyéneknek sincsen „itt maradandó városunk, hanem az eljövendőt keressük” (Zsid 13,14). Ennek az ígéretnek a sóvárgás, a keresés, a „távolból szemlélő” kegyesség felel meg (Zsid 4,11 és 11,14).

Az Istennel való közösség és az útonlét Őhöz a hívőket bizonyos értelemben vándorokká, migránsokká teszi. Reménységük és cselekedeteik, tartásuk és magatartásuk nem merül ki az 'itt és most' valóságában. Pállal szólva „mennyei polgárok” (Fil 1,27; 3,20) és ezért „világidegenek”. Lelki migránsokként az egyház és a hit, amikor a migráció valóságára és a migránsok sorsára tekintenek, mintegy tükörbe néznek, amelyik feltárja Isten előtti valódi identitásukat.

Meg kell válaszolnunk a kérdést, hogy mennyiben vagyunk még idegenek, s mennyiben határoz meg hosszú idő óta a „letelepedett” életmód. Hova akarunk útra kelni, és keresünk-e még bármi újat?

A nép, amely sötétségben jár ...

2013. október 3-án éjjel a földközi-tengeri sziget, Lampedusa partjainál hajótörést szenvedett egy lélekvesztő, fedélzetén 500 eritreai és szomáliai emberrel. A szigetlakók hallották az elkeseredett jajveszékelés hangját, de az éj sötétjében sirályok vijjogásának hitték azt. A hajó percek alatt elsüllyedt. A túlélők öt órán keresztül sodródtak a tengeren. A 368 emberből, akik azon az éjszakán vízbe fulladtak, száznál is kevesebben a hajó belsejében rekedtek. Köztük egy húszéves eritreai nő, aki még életet adott gyerekének, mielőtt mindketten meghaltak volna. Egyeseket közülük a szigeten temették el. Egy helyi boltban pedig kiállítottak néhány tárgyat, amit a hajótöröttek hordtak maguknál: ruhadarabokat, vizesflaskákat, Bibliákat és Koránokat, családtagok fényképeit. Néhány kacatot, amiknek sikerült elérni partjainkat, és némán is arról a rettenetes szakadékról tanúskodnak, amelyik hazájuk, a halál árnyékának völgye és köztünk, hón áhított céljuk között húzódik, ami szemükben maga az ígéret földje.

A nép, amely sötétségben jár, nagy világosságot lát, a homály földjén lakókra világosság ragyog.

Ézsaiás 9,1

Ez az ígéret az adventi üzenet részeként ismerős a számunkra. De mennyire valóságtól elrugaskodott, már-már cinikus jóvendülésnek hat, ha azokra gondolunk, akik valóban a sötétségben laktak. Martin Buber fordítása még élesebben juttatja ezt kifejezésre: „A nép, amely sötétségben jár, nagy világosságot lát, a halálárnyékának országában lakókra világosság ragyog”.

Hogyan cseng ez azoknak a fülében, akiket éjszaka katonai bakancsok zaja riaszt fel álmukból, akik porlepte romok között kutatnak élelem után gyermekeiknek, akik a pusztában tévelyegnek? Az ószövetségi próféták jóvendülései számunkra valóságosabbak, vagy valószerűtlenebbek, mint számunkra? Hogyan érzik magukat vándorlásuk közepette, a sötét és álmatlan éjszakák idején?

Sokan, akik ínséges helyzetükből útra kelnek, hitükbe kapaszkodnak. Erről tanúskodnak bibliáik és koránjaik, amiket magukkal cipelnek. A hitük az egyetlen reménységük, és egyben tetteik mozgatórugója. A reménység a migráció motorja. A reménységben ott rejlik az új élet csírája, az erő arra, hogy mindent magunk mögött hagyva újat kezdjünk. Milyen elképesztő erőfeszítésre van szükség ehhez! Milyen erősnek kell lennie a látomásnak! Milyen ereje van a hitnek, amely elhiszi, hogy ha a halál árnyékának völgyéből felkerekedünk, az Úristenre hagyhatjuk minden utunkat (265 dicséret 1. verse).

Azok, akik ilyen reménységgel érkeznek hozzánk, hitükről tesznek tanúbizonyságot, amelyik hegyeket mozgat meg, és a Szentlélek erejéről, aki legyőzi az akadályokat.

Arról a világosságról tanúskodnak, amelyik egy nap majd kiűzi a sötétséget. Ők látták ezt, és ezért mondják nekünk: *legyen világosság!*

1.4 Jézus Krisztus egyháza Isten missziójában

Isten szeretete a világot Jézus Krisztusban öltött testet. Személyében és életében Isten országa közelített el – különös, meghökkentően új és felszabadító valóságként. Feltámadása legyőzte a halál végső hatalmát és a reménység távlatába helyezte a szenvedést.

Lelke által Krisztus embereket von be megváltó művébe. Alkalmassá teszi őket arra, hogy Krisztus testvéreiként, barátaiként éljenek és cselekedjenek, és Isten teremtett világára vonatkozó áldott tervét megvalósítsák. A klasszikus teológia nyelvén a hívők részesednek Krisztus „királyi hatalmában” és tisztségében. A király egyben barát és testvér, aki az övéit meg akarja nyerni a „hatalomban” való részvétellel. A szeretet gyakran jelentéktelennek tűnő tetteivel, embertársaink befogadása és támogatása által válik ez a királyság vonzóvá és erőssé. Egyik alapvető jellemvonása a felebaráti szeretet, ami segítségre ösztönöz a szükség, a testi és lelki szenvedés közepette. De magában foglalja az egyenrangú kapcsolatokat, az igyekezetet arra, hogy a másikat megértsük és máságában is elfogadjuk, ahogy a készséget is arra, hogy egymástól tanuljunk. Így, a „drámamentes” felebaráti szeretetben ölt alakot Isten országa közöttünk.

De Jézus élete nem csak annak az embernek a története, aki irgalommal fogad be másokat, asztalközösségébe hívja és megszabadítja őket a testi és lelki szenvedéstől. Jézus élete egy próféta története is egyben, aki üdvösséget és kárhozatot hirdet, néven nevezi a gonoszságot, különbséget tesz hazugság és igazság között, és arra ösztönöz embereket, hogy az igazságosságot és igazságot keressék. Jézus Krisztus ennek a kritikus és önkritikus létnek is meg akar nyerni minket. Keresztje ijesztő világossággal tárja fel, hogy mennyire erőtlene és tehetetlenek lehetnek az emberek, ha nem Isten országának erejében bíznak. A római birodalom szembe fordul Jézussal és a benne munkálkodó irgalmas Istennel. Az uralkodó vallás is szembe fordul vele és mindazzal, amit hirdet. A világi és vallási törvénykezés összeesküsznek ellene. A nyilvános erkölcs és a közvélekedés egyszerre „hosszannázik” és kiáltja, hogy „feszítsd meg!”. A hatalom szövevényes valóságában és ebben a hangzavarban nehéz megőriznünk a józan gondolatot és a próféta szót. De Krisztus, aki Lelke által minket, embereket Isten eljövendő országának akar megnyerni, bízik abban, hogy rátalálunk az igazság útjára, másokat is meg tudunk nyerni annak, és meg tudjuk győzni őket arról, hogy megbízható, felszabadító és boldogító dolog ezen az úton járni.

Krisztus életének példájával és Lelkének ereje által a „főpapi tisztében” is részeltet minket. „Ami a keresztség kegyelméből eredt, annak jogos dicsekvése, hogy egyszersmind pappá, püspökké, pápává is fel vagyon szentelve”, fogalmazott Luther (A német nemzet keresztyén nemességéhez, ford. Masznyik Endre). Krisztus Lelke késszé teszi az embereket arra, hogy tanúságot tegyenek Istenről szóban és tettben, magukat és másokat Istennek szánják; a szeretet, jószág és irgalom Istenének. Képessé és késszé tesz minket arra, hogy Istenben bízzunk, aki éppen abban mutatta meg hatalmát, hogy a szenvedésből és ínségből újat és jót tud kihozni. Ez pedig magába foglalja a 'megtérést' abból a hozzáállásból, amelyik gyűlöletet terjeszt, tetteit pedig a könyörtelenség és rosszindulat határozza meg. Vigasztaló és felszabadító azt megtapasztalni, hogy Jézus Krisztus jelenléte Lelkének ereje által, és országának eljövetele nem távoli álom csupán, hanem valóság, mert a „jó erők”, gyakran észrevétlenül ugyan, de már most munkálkodnak közöttünk és általunk. Isten eljövendő országának éppen ebben az elrejtettségben és látszólagos törékenységben van meggyőző, minden embert részvételre hívó ereje.

A 'Missio Dei' teológiai fogalma legyőzi a felsőbbrendűségi érzést. A Biblia és a Korán Istenébe vetett hit lényeghez vezet el minket, ami szerint csak akkor tárul fel a jövőnk, ha bizalmunkat kizárólag Istenbe vetjük. [...] Ábrahám, Mózes, Jézus, a Korán és a Biblia valamennyi prófétájának tapasztalata komoly bátorítást jelentenek ma is számunkra.

Müzeyyen Dreessen, muszlim szociálpedagógus, az interkulturális és vallásközi párbeszéd aktív résztvevője évtizedek óta

Hiszen Istennek magának terve van ezzel a világgal. Ezért az egyház sem önmagáért él, hanem arra hívatott, hogy Isten világformáló tervét szolgálja. Az ökumenikus közegben ennek kifejezésére a „Missio Dei” (Isten missziója) kifejezést használjuk. Isten Krisztusban bevon minket saját missziójába. Az Isten missziójában, Krisztus békeességben beteljesedő uralmában, próféta és papi tisztében való részesedésünk abban jut kifejezésre, hogy 1) közösen alkotjuk az egyházat, 2) együtt ünnepejük a hitet, 3) együtt tanúskodunk a hitről és adjuk azt tovább, 4) és közösen vállalunk felelősséget másokért. Ehhez kapcsolódik az előterjesztés harmadik fejezete, ahol gyakorlati impulzusokat fogalmazunk meg az egyház és a gyülekezetek számára.

2. Szociáletikai iránymutatás

2.1 A szívek csatája

„Két szív ver” Daniel mellkasában, amikor a hazájáról beszél. A német-koreai fiatalember a Schwelm-i egyházmegye lelkésze. 1984-ben Castrop-Rauxel városában született, Dortmundban nőtt fel, de sokáig gyötrődött azon, hol is van a hazája.

Az ázsiai származású férfi a Ruhr-vidék szülőtte, és élete szorosan összefonódik Németországgal. Szülei évtizedek óta élnek Dortmundban, úgy érzik, hogy integrációjuk immár teljes, német földben akarnak nyugodni. Először az édesanyja jött Németországba, még 1967-ben ápolónőként. Édesapja az 1970-es évek közepén hagyta el Koreát, hogy Németországban legyen bányász.

Daniel Cham Jung és felesége, aki ugyancsak koreai szülők gyermeke, a jövő Németországának képviselőiként tekintenek magukra, ami interkulturálisan egyre sokszínűbbé válik. Ezért is bántja az, ha valaki azt mondja neki, hogy „te nem vagy német”, vagy „Németország nem a hazád”. Ázsiaiként feltűnő jelenség saját gyülekezetében is. „Pillanatnyilag csodabogár vagyok”, vallja. Az emberek fel sem ismerik, hogy migrációs háttérű családból származik, amikor telefonon lépnek kapcsolatba vele. Kinézetét mégsem rejtheti el, és gyakran szembesül az emberek meglepődésével. Ilyenkor magyarázkodni kényszerül. A barátságos érdeklődés is lehet „idegesítő”, és tűnhet támadásnak. „Külföldiként élni” Németországban bizony nem magától értetődő.

Jung egyszerre németként és koreaiként tekint magára. Ez a 15 hónapos külhoni, Seoul-i segédlelkészi szolgálata alatt még egyértelműbbé vált számára. Ott nem volt idegen, még úgy sem, hogy nem beszél tökéletesen a nyelvet. Elmondása szerint először tapasztalta meg, hogy milyen érzés egy olyan országban élni, „ahol mindenki úgy néz ki, ahogy én”.

Koreától és Amerikától eltérően mifelénk a nyelv fontos szerepet játszik. „Németországban a nyelvtudásod szerint osztályoznak az emberek.” Így sok esély elvész, sajnálkozik Jung. Amerikában például az embernek „át kell vinni” az ötleteit, azaz érhetően kommunikálni őket. Mindeközben az, hogy ezt nyelvileg hogyan oldja meg, nem döntő. Más a helyzet Németországban. A nyelvi kifejezőkészség itt döntő fontosságú. Jungnak néha az a benyomása, hogy a nyelvtani pontosság és a beszédkészség mindennél fontosabb. Ezzel pedig sok embert kizárnak.

De az is folyamatos kihívás elé állít, ha máshogy nézel ki, mint az átlag. Daniel ezt gyakran kiindulópontként használja beszélgetéseiben. A fiatal lelkésznek van egy személyes álma: „ha majd az első koreai a nemzeti tizenegyben játszik, akkor minden gól egy győztes találat lesz”.

A labdarúgás már most is egy olyan terület, ahol az interkulturalitás valóság, még a világbajnokságon is. Ugyanakkor a 2018-as világbajnokság kapcsán a korábbi német válogatott játékos, Mesut Özil körül kirobbant vitában az is világossá vált, hogy még mindig mennyire törékeny az interkulturális kommunikáció a társadalmon belül.

A migráció, az emberiség történetének alapvonásaként, mindig is világjelenség volt. A világ majd valamennyi országában a mindennapok valóságának része a ki- és bevándorlás. Kétségtelen, hogy napjainkban a nemzetközi migráció mértéke különösen magas. Pedig csak akkor beszélünk erről, ha az emberek 12 hónapnál hosszabb időre költöznek egy másik országba, hiszen a nemzetközi statisztikákban csak ezt tartják nyilván. A nemzetközi migráció mértéke az utóbbi időben folyamatosan növekedett, a 2000-es 173 millióról, a 2010-es 222 milliót át egészen 278 millió migránsig 2017-ben. Sok migráns nem önszántából kel útra, hanem kénytelen elhagyni a hazáját. 2015 végén világszerte 63,5 millió ember menekült háború, éhezés és szegénység miatt. Soha korábban nem voltak ennyien. Legtöbbjük a szomszédos országokban, 90 százalékuk fejlődő országokban talál menedéket.

A migránsok és menekültek közötti választóvonal nem mindig egyértelmű. Mégis jelentőséggel bír. A menekültek a migránsok különösen is védelemre szoruló csoportja, akik politikai, vallási vagy etnikai üldöztetések, illetve elhúzódó háborús viszonyok miatt kénytelenek menekülni. Túlnyomó többségük a szomszédos országokba. Napjainkban ide tartozik mindenekelőtt Libanon, Jordánia és Kenya, országok, amelyeknek az infrastruktúráját súlyosan túlterheli a menekültek nagy száma. Emellett vannak emberek, akik ínséges helyzetük miatt kénytelenek kivándorolni hazájukból. A jóléti rendszer drámai összeomlása, ökológiai krízis, és hasonló események olyan feltételeket és körülményeket idézhetnek elő, amelyek az embereket a 'menni vagy maradni' dilemmájára állítják. A modern kommunikációs és közlekedési eszközök fejlődése pedig megkönnyíti, hogy az esetleges elhatározást tettek kövessék.

Ilyen eseményeket pedig minden korban találunk szerte a világban. A menekültügyi politika korai formájaként értelmezhetjük például azt, ahogy a református menekülteket Alsó-Rajna vidékén a 16. században befogadták, vagy a francia protestáns hugenották esetét, akiket a 17. században német fejedelmek, különösen a Saar-vidéken és Berlin környékén, hitük miatt üldözött menekültekként engedtek letelepedni.

2.2 Németország, egy migráció által meghatározott társadalom

Sok német ember kényszerült elhagyni hazáját a múltban háborúk, hitviták, éhínség, politikai viszályok vagy éppen a szociális kilátástalanság miatt. Az első európai kolóniák létrejöttével 1700 körül indult meg a kivándorlás az Atlanti-óceánon át Amerikába. Az 1817-es porosz unió következtében hithű evangélikusok kerestek menedéket a tengerentúlon a vallásszabadság reményében. 1816 és 1914 között csaknem hatmillió német vándorolt ki az Egyesült Államokba, Kanadába, Brazíliába és Ausztráliába, hogy gyermekeik számára jobb életfeltételeket teremtsenek.

Az iparosodás csúcsán, a 19. század vége felé a Német Birodalom a világ egyik legvonzóbb bevándorlási célországa lett. Dél-Európából, de még inkább Dél-Poroszország vidéki térségéből, elsősorban Lengyelországból és Mazúriából érkezett tömegesen munkaerő a Német Birodalom területére, az akkoriban robbanásszerű gazdasági fejlődést produkáló régiókba, különösen a Ruhr-vidékre. Ezen felül mintegy 1,2 millió külföldi idénymunkást tartottak nyilván az országban 1914-ben.

A két világháború során üldözés, száműzetés és menekülés voltak a tömeges migráció kiváltó okai. Az európai zsidók ellen elkövetett népirtás, amit Németországban csupán 34 000 zsidó élt túl, a mai napig intő jel és erős érv a nyílt és toleráns társadalom mellett.

A német társadalomra különösen az úgynevezett gazdasági csoda időszaka volt nagy hatással. Az ipari szektorban kínálkozó munkalehetőség sokakat csábított Észak-Rajna Vesztfáliába azok közül, akik Kelet-Európa egykori német területeiről és az NDK-ból menekültek nyugatra. 1961-ben ők tették ki a tartomány lakosságának 17 százalékát. 1955 után került sor külföldi munkások szabályozott „toborzására”, amit a bányászat, a nehézipar és az ipari tömegtermelés megnövekedett munkaerőigénye tett szükségessé. Sokféle formája és iránya volt tehát a migrációnak a történelmünk során. Észak-Rajna Vesztfália folyamatosan „mozgásban volt”.

Végre a bevásárló központ alsó szintje is megtelt étellel. Sok kis bolt és étkezde nyílt az ostoba játéktermek helyén. Van egy szír élelmiszerbolt, ahova mindig szívesen térek be. Nagyon kedvesek az emberek.

48 éves nő

A külföldi munkaerő betelepítésének 1973-as leállítására és az egyre szigorodó migrációs politika ellenére sok külföldi munkavállaló – akiket „vendégmunkásnak” hívtak, amit a határozott idejű tartózkodási engedélyük is nyomatékosított – Németországban maradt és igyekezett beilleszkedni a társadalomba. Ebben elsősorban az egyházaktól, jótékonyági szervezetektől, egyesületektől és saját munkáltatójuktól számíthattak segítségre, de államilag kezdeményezett és finanszírozott integrációs politika nem létezett a migránsok ezen csoportjának támogatására.

Más volt a helyzet a német származású bevándorlókkal. 1953-tól az elűzöttek és menekültek ügyeiről szóló 1953. évi törvény (Bundesvertriebenengesetz) szabályozta az oroszországi németek bevándorlását (kései) kitelepültként, akiket megillet a német állampolgárság. Az 1960-as évek óta sokan települtek át Németországba a 18. században Nagy Katalin idejében Oroszországra vándorolt német telepesek leszármazottai közül. A nyolcvanas években, különösen pedig a Szovjetunió széthullását követően jelentősen megnőtt a korábban kitelepültek bevándorlása. 1992 és 2015 között több mint 1,8 millió ember érkezett Németországba az egykori Szovjetunióból. Mivel a kivándorlók és kései kitelepítettek több mint fele protestáns volt, ez az egyházban is értelmezhető bevándorlási hullámot jelentett. A Vesztfáliai Protestáns Egyház tagjainak a száma nagyjából 280 000 fővel gyarapodott, ami a teljes egyháztagság több mint 10 százaléka.

Az 1980-as és 1990-es évek elején, amikor a délszláv háború miatt a menedékkérők száma jelentősen megnőtt, a politikai vita az úgynevezett „Asylkompromiss” (menekültügyi kompromisszum) rendelet elfogadásában csúcsosodott ki. Ez lehetővé tette a menedékkérők kiutasítását egy biztonságos harmadik országba, az oltalmazotti státuszban élő menedékkérőket pedig kizárta az integrációt támogató intézkedésekből és a munkaerőpiacról. Ebben az időben növekedett meg az egyházi menedékjog intézmények jelentősége, a német menedékjogi rendszerből fakadó tisztázatlan emberi jogi problémákra adott válaszul.

A bevándorlási törvény bevezetésével 2005-ben került sor a német jogi szabályozás átalakítására az európai irányelvekkel egyezően. A munkaerő Európai Unió belüli szabad áramlása következtében ekkor nyílt meg a német munkaerőpiac az EU polgárai előtt. A legtöbb bevándorló Észak-Rajna Vesztfáliában továbbra is Lengyelországból származik. De a román és bolgár munkavállalók aránya is jelentősen megnőtt a munkaerő szabad áramlása miatt. Szociális és társadalombiztosítási helyzetük nem problémamentes, ami máig tisztázatlan szociális kérdéseket vetett fel. A nemzetközi pénzügyi krízis következtében 2007–2008 óta újból felerősödött a bevándorlás Olaszországból, Spanyolországból és Görögországból. Ezek a migránsok többségében gyorsan találnak munkát maguknak.

Néhány éve ismét jelentősen megnövekedett a bevándorlás a polgárháború sújtotta térségekből, többek között Szíriából. Üldözés, menekülés, háborúk és éhínség hatására a menedékkérők száma 2015-ben és 2016-ban több mint 300 000 főre nőtt Észak-Rajna Vesztfáliában. 2017 óta ismét csökken a számuk.

Menekültként jöttek és otthonra letek nálunk

Az egyetem közelében lakom. A közeli kollégiumban sokféle nemzetiségű és bőrszínű diák él. Amikor együtt utazunk a villamoson, az az érzésem, hogy egy világvárosban élek. Sokan vannak a villamoson, akik másod- vagy harmadgeneráció óta élnek a környéken. Menekültként érkeztek, itt találtak lakást és befogadó környezetet. A gyülekezetem már több alkalommal biztosított egyházi menedéket. Van egy szociális programunk a kerületben, segítünk a gyerekeknek a házi feladatukban, szociális tanácsadást is biztosítunk. A szomszédos katolikus gyülekezettel közösen mindig találunk átmeneti szállást a rászorulóknak, a nehéz lakáspiaci helyzet ellenére. Élvezem a színes kavalkádot, ami körülvesz, amikor bevásárolni megyek, az embereket kendővel és turbánnal a fejükön, bő nadrágban és hosszú ruhákban. Egymás között annyi különféle nyelven kommunikálnak, de velem mindig németül beszélnek.

Gettóképződés és erőszak

Rendszeresen, hetente egyszer ellátogatok egy távoli városrészbe. Ilyenkor a városközpontban szállok át egy másik villamosra. Ott is olyan emberekkel utazom, akik egy vagy két nemzedékkel ezelőtt költöztek ide távoli országokból. Úgy telepítették le őket abban a városrészben, mint egy gettóban. Vagy hatvan nemzetiség él együtt, származásuk miatt egy részük generációk óta ellenségesen tekint egymásra. Azon a villamoson legtöbbször nagy a hangzavar, fiatal férfiak mesélik egymásnak büszkén, hogyan vertek át már megint egy „zsarut”. Hangosan telefonálnak a haverjukkal, hogy jöjjön és intézze el Alit, akihez mennek éppen. Az is megesik, hogy leplezetlenül mutogatják egymásnak a zoknijukból előkapott új késeiket. Későeste nem mindig érzem magam biztonságban azon a vonalon, és mindig megkönnyebbülök, ha a városközpontba érek, és átszállhatok a másik villamosra.

75 éves nő

A vita a bevándorlás okozta kihívásokról azóta élesebbé vált. Egyre sűrűbben kerül szóba a nemzeti identitás kérdése, gyakran problémás módon, részint idegenellenes és rasszista felhanggal.

Tudatos tabuszegéssel kérdőjelezi meg, hogy a mindenkit megillető emberi méltóság a származástól és etnikai hovatartozástól függetlenül valóban érinthetetlen-e.

Nem egységes az a csoport, amelyik szkeptikusan vagy akár elutasítóan áll szembe a bevándorlókkal és a növekvő sokszínűséggel.

Amikor átmegyek a bevásárlóutcán, nem látok egy német üzletet sem. Mindenhol idegen boltok, fura szórakozóhelyek, idegen illatok és idegen nyelvek. Nem is látok németeket. Hát hol élünk

70 éves férfi

A társadalom peremére szorult emberek mellett vannak közöttük férfiak és nők, akik a konzervatív értékrendjük miatt fogadják kétkedéssel a társadalmi sokszínűséget. Ezt a csoportot ugyanakkor érdeklik a politikai viták. Másrészt ott vannak azok, akik alapvetően anti-pluralista értékrendet képviselnek, hangsúlyozottan nemzeties vagy nacionalista módon gondolkodnak, és a láthatóan „homogén” népesség eszményképét hirdetik.

Az AfD (Alternative für Deutschland) nevű pártban megtaláljuk valamennyi eltérő irányzatot, de a nemzeti és nacionalista érzelmű képviselők egyre inkább meghatározzák a párt sajtószereléseit, ami egyre jobban hajlik a szélsőséges jobboldali álláspontokra.

Ezek a különbségek világossá teszik, hogy a jobboldali populista kihívást nem egységesen, hanem eltérő módokon kell kezelnünk.

2.3 A növekvő sokszínűség alakítása – a vallások feladta

**Megérkezni az új hazába:
mecsetépítés mint látható jel**

A Dortmund-Hörde-i mecset építését gondozó egyesület, ami a török-izlám kultúregyesületből nőtt ki, 1982 óta működtetett egy mecsetet az acélművel szemben álló, átépített épület hátsó udvarában. A török bevándorlók növekvő integrációjával született meg a vágy arra, hogy az otthonosság érzetét vallásilag is látható formában juttassák kifejezésre. Az egyesület 2003-ban kezdeményezett megbeszéléseket az önkormányzattal, és keresett egy alkalmas helyet a városrészben. Grimmelsiepen-ben gyorsan rá is találtak egy használaton kívül álló telekre.

A tervek nyilvánosságra hozatala intenzív vitát indított el a helyi lakosok között, ami a 2001. szeptember 11-i események hatására meglehetősen túlfűtött hangulatban zajlott. Polgári kezdeményezés indult, és aláírásokat gyűjtöttek a mecset építése ellen. A helyi protestáns gyülekezet kerekasztal beszélgetést szervezett, amire meghívta a politikai élet, az egyházmegye, a katolikus közösség és a mecset építését tervező egyesület képviselőit. Az önkormányzat várostervezési részlege kötetlen esti programokra hívta a polgárokat, amiken több mint kétszázötvenen vettek részt és folytattak egymással érzelmeiktől sem mentes beszélgetéseket.

A muszlimokat bántotta az általános gyanúsítgatás és úgy érezték, hogy támadás érte őket. Nem értették, hogy miért fordul feléjük a német lakosság hirtelen bizalmatlansággal és félelemmel, hiszen sokan közülük már évtizedek óta a városrészben laktak, és nem érezték magukat úgy, mintha idegenek lennének.

A neonácik 2004-ben országszerte két demonstrációt is szerveztek a Hörde-i mecsetépítés ellen, és ez egységbe kovácsolta a helyi lakosságot. A helyiek elhatárolódtak a náci szlogenektől, és végül kéz a kézben a mecsetépítést kezdeményező egyesülettel ellentüntetést szerveztek több mint 1000 ember részvételével. A muszlimok transzparenszekkel készültek, amiken ez állt: „Otthonom Hörde. Nincs másik.” és „Nem idegenek. 40 éve polgártársak.”

Bár a tiltakozás folytatódott, párhuzamosan az egyeztetés is elkezdődött az építési tervről. Végül a helyi SPD (Szociáldemokrata Párt) és CDU (Kereszténydemokrata Unió) szavazataival, a vallásszabadságra való hivatkozással, engedélyezték az építkezést.

Amióta felépült a mecset, a tiltakozást felváltotta az érdeklődés – leginkább éppen a környéken élő emberek részéről. Sok látogatóra nagy hatást gyakorol a reprezentatív épület, amibe amúgy a kíváncsiskodók is belátnak kívülről, amit a nagy, áttetsző üvegfelületek biztosítanak. A mecset a városrész jelképévé vált. Az a tény különösen is tiszteletet ébreszt a látogatókban, hogy az építkezést magánadományokból finanszírozták.

A minaret még mindig hiányzik. A város elővigyázatosságból már szerződést kötött az egyesülettel, ami az esetleges hangerő mértékét szabályozza és kiköti, hogy az imára szólító müezzin hetente egyszer, a pénteki istentisztelet előtt szólalhat csak meg.

A migráció következménye a növekvő társadalmi pluralizmus, nem utolsó sorban vallások és hitközösségek sokszínűsége. A sokszínűség gazdagabbá teszi, egyszersmind kihívások elé is állítja a társadalmat, hiszen a migránsok az értékekkel kapcsolatos eltérő elképzeléseiket, kulturális és vallási sajátosságukat is magukkal hozzák.

A migránsok ugyanakkor ellentétes kihívással szembesülnek: saját kultúrájuk hitről és értékekről alkotott elképzelése is csak egy lesz a sok közül egy plurális társadalomban. A meggyőződéseiknek összhangban kell lenniük az individuális önmaghatározás és az egyenjogúság elvével, ahogy azt a szabadelvű demokratikus alkotmány rögzíti.

A vallások és vallási közösségek kénytelenek szembe nézni ezzel kihívással, és választ adni a kérdésre, hogy hogyan képzelik el hitviláguk, élet- és világfelfogásuk, istenképük együttélését, és hogyan alakítják ennek fényében helyi kapcsolatukat. Ehhez elengedhetetlen, hogy képesek legyenek saját meggyőződéseikről érthetően számot adni, és eszmecserét folytatni igazságigényük összekötő és elválasztó mozzanatairól egyaránt.

A vallási ügyekben semleges állam keresi az életképes feltételeket és lehetőségeket, hogy az alapvetően vallásbarát német jogrendet az eltérő vallási közösségek szempontjait figyelembe véve fejlessze tovább. Ezzel párhuzamosan azok a hangok is felerősödtek a társadalomban, amelyek a vallási erőszak láttán komoly fenntartást fogalmaznak meg a vallások nyilvános, közéleti szerepvállalása kapcsán. A vallási élet kizárása a közéletből az állítólagos semlegesség ürügyével ugyanakkor nem lehet megoldás egy szabad jogállamban. A vallásoknak viszont egyértelművé kell tenniük, hogy mivel járulnak hozzá a békés együttéléshez, hogy alapértékeik útmutatásul szolgálhassanak a társadalomban.

A keresztyén hit kapcsán is megfigyelhetjük a pluralizáció folyamatát. Nevezetesen az egyre növekvő felekezeti sokszínűségben. Ez aránylag újkeletű jelenség. A felekezetek reformáció korabeli háborúskodása óta Németországot többségében vallási-felekezeti szempontból egységes régiók jellemezték. Jelentősebb változást ebben csak a munkaerő-migráció hozott az iparosodás korában, például a Ruhr-vidéken, majd a második világháború végén a menekültek és üldözöttek tömeges bevándorlása.

Napjainkat a nagy népegyházak és a kisebb egyházak, valamint a más felekezetű szabadegyházak közötti baráti viszony és partneri együttműködés jellemzi. Az aktuális migrációs mozgások következtében viszont újabb felekezeti és kulturális háttérből érkeztek hozzánk emberek. A migránsok a vallási közösségből, az anyanyelvükön tartott istentiszteleteikből, liturgiai és zenei hagyományaikból, mint lelki otthonukból erőt merítenek. Ezzel egyidőben a kapcsolatot és részvétel lehetőségét is keresik a helybeli gyülekezetek életében.

2.4 Megnyitni az integráció útjait

A migrációs társadalmaknak meg kell teremteniük feltételeket a sikeres integrációhoz. Kulcsfontosságú feladat ez, amit Németországban sokáig figyelmen kívül hagytunk, és ez mindenkinek kárt okozott, a bevándorlóknak éppúgy, mint a befogadó társadalomnak. Csak 2007 óta létezik integrációs stratégia, és 2008 volt az első év, amikor a társadalmi beilleszkedés előrelépéseiről (és visszalépéseiről) hivatalos jelentés született.

Az integráció fogalmát magától értetődő természetességgel használjuk. Pedig gyakran nem világos, hogy mit is értünk alatta. Kivel szemben fogalmaz meg elvárásokat, és melyek ezek az elvárások? Lényegét tekintve az integráció fogalma egy kölcsönös folyamatot jelöl, amelyik mindenki számára azonos esélyt teremt az alapvető társadalmi javakból való részesedésre (jog, képzés, egészség, szociális biztonság). Az integráció tehát nem a bevándorlók egyoldalú alkalmazkodását jelenti, nem asszimiláció, hanem valamennyi fél bevonását és részvételét feltételezi. Ebben az értelemben az integráció elengedhetetlen feltétele a kölcsönös találkozások létrejötte, amit leginkább a „saját” városrészszel, „saját” településsel, vagy éppen sportegyesülettel kialakított helyi kötődések tesznek lehetővé. Az integráció jó esetben „alulról” indul, és a lakóközösségen belül, a munkahelyeken – és nem utolsósorban a helyi egyházi vagy vallási közösségekben szerzett közös tapasztalatokból merít.

A társadalmi középosztállyal és a kisvállalkozókkal való munkámból fakadóan mindig is támogattam a párbeszédet, és arra bátorítottam a török vállalkozókat, hogy dolgozzanak együtt velünk a különböző testületekben. Az integráció kapcsán viszont döntő jelentőségű, hogy mi zajlik a mecsetekben. A muszlim emberek a német társadalom tagjai, ez nem is kérdés. Viszont az Iszlám nem ismeri az egyház és állam szétválasztásának intézményét, ami alapvető az alkotmányunk szerint. Meg kell engedjünk magunknak a kérdést, hogy az ideológiai Iszlám összeegyeztethető-e a szabadságon alapuló demokratikus alaprendünkkel. Az Iszlámot nem tartom integrációképesnek Németországban. Legalábbis a pillanatnyi tapasztalatom azt mondhatja velem, hogy az Iszlám inkább akadály a társadalmi beilleszkedésnek, semmint hogy előmozdítaná azt.

Friedhelm Müller, a CDU tartományi kisvállalkozói egyesülésének korábbi helyettes elnöke, a német-török fórum alapító tagja

Azzal, hogy a mecsetben és a templomban is együtt vagyunk, és közösen imádkozunk, a kérdés a közös Istenről, az ő személyéről háttérbe szorul. A közös ima és a közös diakóniai szolgálat maga a gyakorlatban megvalósuló hit.

Agim Ibishi, muszlim szociális munkás, a Herford-i egyházmegye diakóniai szervezetének munkatársa

Meg kell különböztetnünk, továbbá, az egyéni és a strukturális integrációt. A személyes integráció sikerét olyan kritériumok mentén határozhatjuk meg, mint a képzettség (különösen nyelvismeret), a foglalkozás, a fizetés mértéke, és a befogadó társadalom kínálta gazdasági lehetőségekben való megfelelő részesedés. A strukturális, rendszerszintű integráció ezzel szemben a befogadó társadalom alapvető értékeinek átvételére vonatkozik és a többségi kultúra alapvető szabályainak elfogadását jelenti. Bár ez politikailag nem mentes a vitáktól, mégis az integráció lényeges vonását ragadja meg. A német társadalom alapértékeit az alaptörvény emberi jogi normákat rögzítő alcikkelyei (1–20. cikkelyek) határozzák meg, amelyek nem képezhetik vita tárgyát, és a migránsoknak is el kell fogadniuk őket az alkotmánnyal együtt, ha Németországot tekintik otthonuknak. Ezek a normák történelmileg és tartalmilag is szoros kapcsolatban állnak a keresztyén alapelvekkel, de más vallási és világnézeti háttérből kiindulva is értelmezhetők és elfogadhatók az emberek számára. Ezen túl társadalmunk bizonyos kulturális alapértékeit is tiszteletben kell tartani. Idetartozik a keresztyénség által meghatározott ünnepnapok éves rendje, ami a szekularizációs folyamatok ellenére például a munkamentes vasárnap, a húsvéti vagy karácsonyi ünnepkör tekintetében továbbra is meghatározó eleme a kultúránknak. Kultúraformáló ereje van továbbá a legújabb kori német történelmi tapasztalatoknak, különös tekintettel a Holokauszt emlékezetkultúrájára, ennek következményeként az antiszemitizmus valamennyi formájának elutasítására, és Izrael állam létjogosultságának elismerésére.

Másrészt ugyanakkor az a tény, hogy a migrációs háttérű emberek ápolják és gyakorolják a családi származásukból fakadó kultúrát és nyelvet, nem áll szembe a strukturális integrációval, hanem a lépésről lépésre megvalósuló beilleszkedés jegyében éppen hogy előmozdíthatja azt.

Saját származásuk történetének és hagyományának ápolása fontos a bevándorlók számára, amiből erőt merítenek a kultúrák közötti átmenet idején. Ráadásul a befogadó társadalmat is gazdagítja.

Sok mindent nem értek az (arab) kultúrájukból, de az emberek egyszerűen kedvesek és rendkívül barátságosak..

42 éves férfi

Az eredeti kultúrájuk ápolását tehát nem kell a migránsok befogadó társadalomba való beilleszkedésének konkurenciájaként értékelni, hanem annak kiegészítéseként tekinthetünk rá.

Összefoglalva tehát arról van szó, hogy az integráció kétoldalú folyamat, amely a befogadó társadalom és a bevándorlók között zajlik. Magába foglalja a társadalom alapvető szabályainak elfogadását, a migráns közösségek hagyományának ápolását és a kölcsönös tanulási folyamatot. Az integráció ebben az értelemben egy ösztársadalmi feladat, ami a támogatási eszközök összehangolt felhasználását és az állami, civil, és nem utolsó sorban egyházi intézmények interkulturális nyitását feltételezi. Ez elsősorban olyan intézkedéseket követel meg, amelyek biztosítják és megvalósítják az esélyegyenlőséget. A bevándorló embereknek nem csak az állami gondoskodás tárgyai, hanem a társadalmi átalakulás tudatos alanyai. A migránsok által létrehozott szervezetek ezért fontos partnerek abban, hogy a társadalmi integrációhoz szükséges lépéseket közösen határozzuk meg és azokat együtt valósítsuk meg. A mindenkit megillető részvétel az ekként értelmezett integráció útja és célja is egyben.

3. Gyakorlati impulzusok az egyház és a gyülekezetek számára

Amikor 2015 őszén csaknem 900 000 menekült érkezett Németországba, az egyházak megmutatták, hogy mit jelent a gyakorlatban, hogy hitükről tanúságot tesznek. Presbitériumok, zsinatok és vezető egyházi emberek álltak ki a nyitott társadalom mellett. Számos önkéntes áldozott időt, erőt és fantáziát a befogadás kultúrája konkrét valóság legyen. Gyülekezetek ajánlották fel helységeiket, szerveznek a mai napig nyelvtanfolyamokat, fogadnak örökbe menekülteket, kísérik az önkénteseket, nyújtanak szaktanácsadást jogi és integrációs kérdésekben, és szerveznek többnyelvű istentiszteleti alkalmakat. Az egyházaknak a menekültek érdekében végzett tevékenysége nem maradt hatástalan. *A keresztyének tapasztalatai és az egyházzal szemben támasztott elvárások megváltoztatták az egyházak életét.*

Az 1.4 fejezetben az egyház lényegéről mondottak alapján most konkrét példaként projekteket és tapasztalatokat mutatunk be a Vesztfáliei Protestáns Egyház életéből, amelyek vitára és továbbgondolásra ösztönözhetnek.

3.1. Közösen vagyunk az egyház

A Lídia gyülekezet nemzetközivé válás útján

„Közösen vagyunk az egyház – nemzetközi gyülekezetté válni” – ez a mottó a dortmundi Lídia gyülekezet számára egy egész programot takar. A gyülekezeti tagok nyilvántartása szerint 62 nemzetből tartoznak keresztyének a gyülekezethez, amelyik 2016 óta tudatosan dolgozik azon, hogy a gyülekezeti élet minden területén elismerje a migrációs háttérű embereket, és bevonja őket valamennyi tevékenységébe. Ami az óvodákban és a gyermekistentiszteleten magától értetődő, annak a gyülekezeti munka egyéb területein is meg kell valósulnia. Ez 2020-tól a vezető testületekben is meg fog jelenni: az új presbitériumban legalább két helyre jelölni kell nemzetközi gyökerekkel rendelkező embereket. „Az a célunk, hogy a saját közösségünk szövetébe idegen szálakat szőjünk bele” – fogalmazza meg a gyülekezet a koncepció lényegét.

Paderborn-i perzsa nyelvű gyülekezet

Mintegy 50 és 70 között lehet azoknak a perzsa nyelvű keresztyéneknek a száma, akik a paderborni Lukács gyülekezetben fárszi nyelven tartják istentiszteletüket és bibliaóráikat. Egyszer egy hónapban közös istentiszteleteket tartanak a német protestáns gyülekezettel. Ezeken az alkalmakon az egység látható jeleként keresztelőkre is sor kerül – az elmúlt években többszáz alkalommal –, és az úrvacsorával is közösen élnek. Mehrdad Sepehri Fard, aki eleinte tiszteletbeli lelkész volt a gyülekezetben, 2017 őszétől főállású munkatársként dolgozik a „perzsa nyelvű keresztyének lelkigondozását” támogató projektben. Vesztfália más régióiból is fordulhatnak hozzá érdeklődők. Fard szerint az „idegen nyelvű és származású keresztyének otthon érzik magukat a tartományi egyházban, ha énekeikkel és liturgiájukkal, de akár saját anyanyelvükkel is gazdagíthatják azt.” Ezért egyre több gyülekezet honosítja meg a gyakorlatot, hogy az istentiszteleteken különböző nyelveken történjen az igeolvasás. Így az idegen országokból érkező keresztyének is megszólítva érzik magukat.

Az 1970-es évektől létrejött úgynevezett „idegen nyelvű és származású gyülekezetek” jó szomszédságot ápoltak a helyi gyülekezetekkel, sokan közülük tőlük bérelték helységeiket vagy közösen használták templomokat. A kapcsolat gyakran komoly nyelvi, kulturális és teológiai kihívást jelentett. De számos migrációs gyülekezet ma már második nemzedék óta él az országban. A gyerekek és fiatalok jobban beszélnek németül, mint a szüleik anyanyelvét. Németországban szocializálódtak, és egyre nyitottabbak a helyi gyülekezetekkel való együttműködésre. Időközben Észak-Rajna-Vesztfália tartományi egyházainak támogatásával kialakult egy jó együttműködési hálózat is.

A Nemzetközi Egyházi Konvent

A Rajna-Vesztfáliai Nemzetközi Egyházi Konventet (IKK) mintegy 160, a legtágabb értelemben vett reformátori gyülekezet alkotja, amelyek egymással és a rajnai és vesztfáliai egyházzal is együttműködnek. A spektrum a karizmatikus-pünkösdiektől a presbiteriánus és metodista gyülekezeteken át a lutheránus és kálvinista külföldi gyülekezetekig terjed. Az IKK-hoz társulhat mindenki, aki az Egyházak Világtanács alapelvét elfogadja:

„Azon egyházak közösségéhez tartozunk, amelyek az Úr Jézus Krisztust a Szentírás tanításával egyezően Istennek és Megváltónak vallják, és ezért együtt törekednek betölteni azt, amire hívtak, Isten; az Atya, a Fiú és a Szent Lélek dicsőségére.”

A tageszgházak és –gyülekezetek az azonos nyelvű és kultúrkörből érkező embereknek egy darab otthonot nyújtanak az idegenben. Az újonnan érkezők számára is kiindulópontok jelentenek, amelyek segítik őket az új környezetben való eligazodásban. Ebben a menekültekért végzett munka fontos szerepet játszik.

Az IKK összekapcsolja ezeket a gyülekezeteket a rajnai és a vesztfáliai tartományi egyházzal, továbbképzési lehetőségeket nyújt, tanácsokat ad nekik és támogatja őket. A tevékenységi körük a menedékkérők megkeresztelésétől a különböző hagyományok reformátori gyökereinek ápolásán keresztül a misszió és Krisztuskövetés közös értelmezéséig terjed. Ez a kölcsönös kapcsolat nagy segítség abban, hogy megértsék és áthidalják a kulturális különbségeket.

A más gyülekezetekkel és a világkereszténységgel való szoros kapcsolat lényegi vonása a gyülekezeti életnek és egyházértelmezésünknek. Ezt fejezik ki az újszövetségi levelek kezdősorai is: „kegyelem nektek és békesség Istentől, a mi Atyánktól és az Úr Jézus Krisztustól”, írja Pál apostol „az Isten gyülekezetének, amely Korinthusban van ... mindazokkal együtt, akik a mi Urunk Jézus Krisztus nevét, az ő és a mi Urunk nevét bárhol segítségül hívják” (1Kor 1,2.3). A helyi gyülekezet mindig része egy nagyobb egésznek. A Jézussal való közösség „átfogja, viszonylagossá teszi és meghaladja a természetes, társadalmi és nemzeti közösségi formákat” – fogalmaz az Európai Protestáns Egyházak Közösségének egyik írása, amelynek a Vesztfáliai Protestáns egyház is alapító tagja. Ez az egy, konkrétan megtapasztalható és egyben az egész világot átfogó egyháznak a víziója, amely egységét Krisztusban ismeri fel, és közösen alkotja „Krisztus testét”. Ha ezt a látomást követjük, akkor tárul fel számunkra, hogy Isten a másik mássága által hozzáad valamit ahhoz, aki én vagyok. Maga Isten az, aki az idegen által kihívás elé állít és gazdagít is egyben. Az idegenben Isten találkozik velünk: Befogadtatok engem!

Gyülekezetek, csoportok és az egyes emberek is megélik egyházunkban – minden nehézség dacára –, hogy amikor idegen dolgokat tapasztalnak meg, amikor belevetnek magukat az idegenbe és őszintén szembenéznek vele, akkor szüntelenül gyarapodnak emberi, tartalmi, teológiai és lelki értelemben. A következő példák arra ösztönöznek, hogy megfelelő válaszokat keressünk a gyülekezeti életben és saját munkaterületünkön.

Polgártársak és Isten háza népe (Ef 2,19)

Az újévi fogadás előkészületeinek kellős közepén egyszer csak egy e-mail érkezik: „Az újévi fogadás most már mindig nemzetközi lesz? Akkor nélkülünk – a kórus nélkül... Ha olyan kaotikus lesz, mint a múlt évben, akkor nem kérünk belőle.”

Válságlevelek, telefonhívások, beszélgetések sora következik. Minden beleérző képességemet latba vetve aztán kiderül: az akusztika az oka! Hogy az túl hangos volt a zene. Az afrikai zenekar berendezése nem volt kompatibilis a miénkkel. Hogy folyton közbekiabáltak, és túlharsogták a beszédeket, a mi saját berendezésünk meg túlszabályozott volt. Óvatos kérdés: lehetne esetleg csöndesebben?

„Ezért tehát nem vagytok többé idegenek és jövevények, hanem polgártársai a szenteknek és háza népe Istennek.”

Vasárnap délután – a tamil gyülekezet egyik tagja áll az ajtó előtt. „A lelkészünk nem szeretné, ha a gyülekezeti tagjaink továbbra is részt vennének a nemzetközi istentiszteleteken. Túl kevés a tamil elem az egészben, és nincs elég idő az istentisztelet menetében a lelkészünk számára.” Neki is meg kellene áldani a gyülekezeti tagokat az újévi fogadáson a többi lelkéssel együtt. Személyes áldás mindenkinek, aki szeretné – a lelkész anyanyelvén. Szóval inkább lemondja az egészet.

A szentek polgártársai és Isten háza népe?

A koreai gyülekezet lelkésze izgatott. Abban egyeztünk meg, hogy szervezünk egy dialógus igehirdetést. A tamil gyülekezet képviselőjét és őt kérték fel a megtartására. „Mindig egyedül prédikálok. Mit kezdjek azzal, hogy még valaki áll mellettem?” Zavar és bizonytalanság. Megállapodunk és négyesben találkozunk. Közösén kidolgozunk egy dialógus prédikációt – a tamil diák a világi, gyakorlati szempontokra összpontosít, a koreai lelkész a lelki részét bontja ki az üzenetnek.

A szentek polgártársai és Isten háza népe?

Sok herce-hurca és álmatlan éjszaka után eljön végre az istentisztelet napja. Az afrikai zenekar megértette a kérést: a capella énekelnek, egyetlen elektronikus gitárral kísérik az éneket. Saját hangosításunk egy műszaki dolgokban jártas presbiterünknek köszönhetően optimálisan működik. A párbeszédes igehirdetést pozitív fogadtatásra talál. A tamil lelkész a lemondása dacára részt vesz az alkalmon, és megáldja azokat, aki előtte állnak. Sőt, még egy duisburgi tamil testvérgyülekezetből is érkezik egy kisebb küldöttség.

A szentek polgártársai és Isten háza népe!

3.2 A hit közös ünneplése

„Én magam akarok gondolkodni” – Hasan Nabeel a Luther-Oratóriumban énekel

A pakisztáni férfi a Luther-Oratórium egyik legkülönösebb énekese. Hasan Nabeel korábban semmit sem tudott Lutherről. „Rajta vagyok, hogy többet megtudjak róla” – mondja a 31 éves férfi, aki 2015 óta van Németországban. A kórusban nemcsak az új hitet és a német nyelvet tanulja, hanem barátokra is talált.

Már Pakisztánban is kapcsolatba került a keresztyén hittel. Egy barátjával még templomba is járt, mondja. De muszlim családja megtiltotta neki az istentiszteletek látogatását. A menekülés mellett döntött. 2016 augusztusában aztán megkeresztelték Hasan Nabeelt. Amikor ez az erős férfi, aki Pakisztánban kovácsként dolgozott, erről beszámol, csak úgy ragyog az arcán. „Olyan sokáig vártam erre. A keresztelés előtt azt gondoltam, hogy a meneküléssel rengeteget veszítettem. Most látom, mit nyertem vele.”

A oratóriumból a „Gondolkodj te magad!” a kedvenc éneke. Ebben az áll, hogy „magam akarok gondolkodni – én, Istennel egyedül”. Lutherben a szabadság üzenete nyugtázza le: „Magunk hozhatjuk meg döntéseinket, és nem kell olyanok lennünk, mint mások. Csak Istennek tartozunk felelősséggel” – mondja lelkesen.

Az Istentiszteleten azért gyűlnek össze az emberek, hogy Isten közelében legyenek, hogy dicsőítsék őt és imádságukban tárják elé gondjaikat és félelmeiket. Békességet és vigaszt keresnek, egymással és Istennel való közösséget, és életközeli igehirdetést. Az istentisztelet sokaknak jelent megerősödést, otthont és közösséget.

Az istentisztelet régi hagyományt tart életben. Sok gyülekezet életének középpontjaként tekint rá. Ezért is olyan nagy és szép dolog, ha olyan emberek is szerepet kapnak benne, akik más istentiszteleti hagyományokkal és a sajátunktól eltérő vallásossággal érkeznek közénk. Ha az istentiszteletet valóban „az egész gyülekezet felelősségével és részvételével ünnepeljük”, akkor a végeredmény az lesz, hogy a hangok és ritmusok újszerű sokszínűségével találkozunk, Isten ígéje idegen nyelveken szólal meg, a közös imádság pedig intenzív élménnyé lesz. Az istentisztelet ünneplésében magában is feltárul a migrációs háttér. Izraelből, Szíriából, Bizáncból, Rómából és Észak-Afrikából származnak eredetileg azok a liturgiai elemek és imádságok, amikből összekovácsolódott mindaz, amit ma az emberek Vesztfáliában „istentiszteleti otthonukként” élnek meg. A „mi” protestáns istentiszteletünkben két évezred világméretű ökumenikus valósága tükröződik vissza.

Ezt a zenében is megélhetjük. A misszió és a harsonakórusok munkája révén a protestáns egyházzene az egész világban elterjedt. A világ egyházai átvették, és saját hagyományaik részévé tették ezt a zenei kincset. Cserébe nálunk pedig az istentiszteletek és az énekeskönyvek részévé vált a gospel zene és a világegyház ökumenikus énekei. A zene legyőzi a kulturális és nyelvi határokat, a kórusok remek lehetőséget adnak arra, hogy gyülekezeti kapcsolatok épüljenek. Más nyelvű és származású keresztyének kegyessége és prédikációs stílusa visszariaszthat minket, de az egyházi ének és zene révén megélhetjük, hogyan egyesít az embereket Isten dicsőítése.

Fontos dolog mindebben a gyülekezet hozzáállása: olyan „tiszta szoba” az istentisztelet, amelyben a legszebb dolgokat mutatjuk be, vagy az élet melegségét árasztó lakókonyha, amelybe Isten minden gyermeke mintegy hazatér, hogy éhségét és szomjúságát csillapítsa, és a közösség édes ízét élvezze?

Ehhez néhány ösztönző gondolat:

[Anyagok és útmutatás az interneten érhető el; köztük többnyelvű liturgiák, imádságok és bibliafordítások, előkészítő anyagok menedékkérők keresztelőjére, hittanóravázlatok és úrvacsorai liturgiák]

3.3 A hit továbbadása és a tanúságtétel

Miryam meséli

„Muszlim családba születtem, de már Iránban nagy problémáim voltak a férfi és a nő közötti muszlim különbségtétellel, például a törvény előtti megkülönböztetéssel. Ezért elutasítottam azt az Istent, aki engem nem szeret, és Iránban hit nélkül éltem. [...] A Hemer-i otthonban a gyerekeim időről időre beszélgetésbe elegyedtek az S. házaspárral a keresztyén hitről [...]. Egyszer aztán véletlenül belehallgattam egy ilyen beszélgetésbe. A történetben férfiak meg akartak kövezni egy házasságtörő asszonyt, de aztán megjelent Jézus, leállította őket és azt mondta, hogy akinek nincs bűne, az vesse rá az első követ. [...] Jézus szavai mélyen megérintettek. Ezért érdeklődtem az Iserlohn-i menekülttanácsadó szolgálatnál a helyi keresztyén közösségekről.”

Pál szerint a keresztyén ember egész élete istentisztelet. A testvéri szeretet, boldog reménység, kitartó ima, egyetértés és vendégszeretet az idegenekkel szemben; mindez az élő hitről tanúskodik. De a világ mindennapjaiban az istentisztelet része az előítéletekkel terhes és gyűlölettel teljes beszéddel és cselekedetekkel szembeni ellenállás is. Közleményekben és vitafórumokon gyakran becsmérelik az idegeneket és támadják azokat, akik kiállnak mellettük. A világ sok országában szorongatják és üldözik a keresztyéneket. Sok vallás és meggyőződés hívei vannak kitéve fenyegetésnek, ha síkra szállnak az igazság mellett. Egyházunk kötelességének tartja, hogy fellépjen minden ellen, ami megkérdőjelezi az emberi méltóságát azoknak, akik „mások”. Ennek része az is, hogy itt és az egész világon kiállunk a szabad vallásgyakorlás joga mellett.

Az egyház képzési és oktatási munkája is az evangéliumról tanúskodik. A protestáns képzés holisztikus és élethosszig tartó folyamat. Az ítélőképesség fejlesztésére törekszik és képessé akar tenni a cselekvésre, aminek irányát a keresztyén emberkép szabja meg. A lényeg mégis az, hogy megismerjük azokat a bibliai kijelentéseket és képeket, amelyek segítik az élet megértését és alakítását. Azok a hasonlatok és példabeszédek, amelyekkel Jézus Isten országáról szólt, ilyen, az élet lényegét feltáró elbeszélések. Ha az emberek története meghallgatásra talál, és az evangélium világossága ragyogja be azokat, új távlatok nyílnak meg. Ha olyan emberek, akik frissen csatlakoztak hozzánk, elmondhatják történeteiket, elrendeződnek a dolgok és a helyükre kerülnek a tapasztalatok. Saját történeteink és az idegen történetei egyszerre beszédessé lesznek. Így válnak a személyes találkozások a másik ember megértésének kulcsává. A védett terekben a nyomasztó élmények is felszínre kerülhetnek.

A különböző muszlim országokból származó keresztyének egy csoportja havonta találkozik a helyi német gyülekezet tagjaival, hogy megosszák gondolataikat a Bibliáról.

A beszélgetés fáradságos és sok türelmet igényel. Mivel sokan csak fársziul beszélnek, tolmács nélkül semmi sem működik. A fordítás szolgálatát egy muszlim asszony végzi, ezért az olyan fogalmak, mint a „sákramentum” vagy a „szentháromság” nagy nehézséget okoznak neki. A bibliai szövegek aztán mégis arra bátorítják a menekülteket, hogy mesélnek magukról. Arról, hogy még elbúcsúzni se tudtak családjuktól és barátaiktól; hogy micsoda odüsszeia van mögöttük, ami különböző menekülttáborokon át vezetett idáig; hogy milyen félelmek nyomasztják őket, de arról is, hogy mekkora erő merítettek hitükből. És egyszer csak elkezdenek Jézus szavai szövétekként világítani, igék, amelyek a mi népegyházi fülünknek olyan kegyetlennek tetszenek:

„És mindenki, aki elhagyta házát vagy testvéreit, apját vagy anyját, gyermekeit vagy földjeit az én nevéért, a százszorosát kapja, és megörökli az örök életet.”

Mt 19,29

Az ilyen igék megragadják azt a valóságot, amit a menekültek átélnek. Történetekhez, amiket amúgy idegenkedve olvasunk, egyszerre konkrét arc társul. Olyan beszélgetőtársakkal kerülünk szembe, akik szétfeszítik a keresztyén életről bennünk élő elképzelést. Akinek egy iráni beszél arról, hogyan látogatott el egy titkos keresztyén rendezvényre, és hogyan menekült el az ablakon át kiugorva, amikor a rendőrség megjelent, megsejt valamit abból, hogy milyen drága dolog a tanítványság. Akinek egy asszony elmeséli, hogyan akarja a férje savval leönteni csak azért, mert érdeklődik a keresztyénség iránt, elkezdni kapizsgálni, mit jelent a drága kegyelem.

Sok minden, amit üldözött keresztyének mesélnek, zavarba ejt minket. Amit hallunk, tiszteletet ébreszt ezeknek az embereknek hitből fakadó bátorsága iránt, és közel hoz minket egymáshoz mint testvéreket a hitben, férfiakat és nőket egyaránt. A menekültek nem úgy állnak előttük, mint a szentek szobrai, hanem jelenlétükkel megérintik a szívünket, amikor Krisztussal megélt tapasztalataikról beszélnek, szorongásaikról, és örömeikről, az evangélium felszabadító erejéről egyaránt. És így hirdetik a bátorító örömhírt nekünk, akikhez amúgy azért jöttek eredetileg, hogy keresztlói előkészítés gyanánt „megtanítsuk” nekik a keresztyénséget.

A kulturális és vallási különbséget a gyülekezetek megszokott köreikben és csoportjaikban meglehetősen ritkán tapasztalják meg. A vallások közötti találkozásra leginkább az óvodákban és az osztálytermekben kerül sor. Azokban az emberekben, akik ezzel szembesülnek, óhatatlanul felvetődik a kérdés, sikerülhet-e valóban az együttélés. Ahhoz, hogy ezt nyitottan és reflexióra készen kezeljük, sokat követel a nevelőktől és tanároktól, a szülőktől és a gyerekektől egyaránt. Az élethosszig tartó tanulásra való készséget nem lehet csak úgy egyszerűen megkövetelni. De arra lehetőség van, hogy olyan keretfeltételeket teremtsünk, amelyek ezt a folyamatot támogatják.

Az ifjúsági munkában, a felnőttképzésben és az egyházi élet sok egyéb területén igyekszünk az interkulturális tanulási folyamatot támogatni. Példaképpen bemutatjuk, hogyan történhet ez konkrétan egy óvodában és egy iskolában.

A sokszínűség pedagógiája óvodai intézményekben

Átfogó koncepciójuk értelmében Altena, Iserlohn és Schwerte protestáns óvodái inkluzívan működnek. Ez azt jelenti, hogy a közösséget egyénre szabva alakítják, függetlenül attól, hogy a gyerekek honnan jönnek, milyen nyelven beszélnek és milyen társadalmi háttérből érkeznek. Mindenkit szeretettel foganak, és személyiségük szerint kezelik őket. Mindhárom óvodában vannak olyan munkatársak, akik elvégezték az „interkulturális kompetencia” kurzust és beszélnek angolul. Különösen fontos, hogy kiismerjék magukat az eredeti országok kulturális sajátosságaiban és a különböző viselkedési normákban (szemkontaktus, üdvözlési formák, időhöz való viszony és hasonlók).

Egymással egymásról tanulni az iskolában

A Hans-Ehrenberg iskolában a nemzetközi osztályban 2016 óta hét nemzet diákjai tanulnak együtt németül. Csak miután már a német nyelvtudásuk lehetővé teszi, vesznek részt a rendes oktatásban a többi osztállyal együtt. „A nyelv elsajátítása számunkra azt is jelenti, hogy együtt élünk, és megismerjük a keresztyén kultúrát.” A különböző szaktanárok, akárcsak az iskola szociális munkása így integrálnak például decemberben az iskolai hétköznapiakba olyan tevékenységeket, amelyek közelebb hozzák a diákokhoz a karácsonyi ünnepkör keresztyén hagyományainak jelentését. Például adventi koszorúkat készítenek, és karácsonyi dalokat énekelnek együtt. A protestáns gimnázium betlehemi, palesztin Talitha Kumi nevű partneriskolájuktól ajándékba kapott különböző jászlatokat pedig a Krisztus születésével kapcsolatos történetek szemléltetésére használják.

Az „ünnepnapjaink” című projekt keretében az egyházi év különböző ünnepjeiről tanulnak a gyerekek. A vallásközi naptár az osztályteremben falán összesíti az eltérő hagyományokat. Szimbólumok révén szemléltetik, melyik ünnepnap honnan ered és mi az értelme. A közös vonásokat és az eltérő szokásokat egyaránt kiemelik és tiszteletben tartják.

3.4. Felelősségvállalás

„Én ezt nagyon, de nagyon jól akarom csinálni!”

Halil Karacayli vezeti az Eckardtsheim-i támogatott lakhatási programot a bethel.regional nevű szervezetnél.

Halil Karacayli Németországban született, de 10 évesen visszatért családjával együtt Törökországba, ahol megtanult törökül és arabul is, hiszen utóbbi édesapja anyanyelve.

2004-ben kezdődött Karacayli karrierje Bethelben. Viselkedészavaros fiatalokkal dolgozott. „Amikor két év után újra meg kellett pályáznom az állásomat, világosan megmondták, hogy keresztyén pályázóknak nagyobb esélyük van.” Annak ellenére, hogy alavita, sikeresen pályázott és elnyerte az állandó állást. Mára már részlegvezető. 24 munkatárssal a részleg Bethelben viszonylag kicsinek számít, hiszen összesen 19.000 munkatársat foglalkoztatnak itt.

Azt gondolja, hogy az alavita háttér akadályt jelent majd a karrierjében? „Valószínűleg, de talán mégis enyém lehet később a régiós vezetés?”, válaszolja bizakodva. Bizonytalan terep ez, hiszen még nincs követendő példa.

És hogy mit jelent a vezetés a diakóniában Halil Karacayli-nak? „A munkatársaim nemigen szeretnek arról beszélni, hogyan mutatkozik meg a diakóniai profil a hétköznapi cselekedeteikben – de én azért mindig szóba hozom.” Mégpedig, látható lelkesedéssel: „Isten minden embert szeret, ezért minden embernek meg kell adni a tisztelet. Tulajdonképpen ez a lényeg. És ez közös a keresztyén és az alavita vallásban.”

Hogyan tekint az interkulturális nyitásban rejülő kihívásra? „Azt gondolom, hogy a diakóniai képzést úgy kellene átalakítani, hogy az olyan emberek számára is vonzóbb legyen, akik nem keresztyén háttérből jönnek.” Így a jövőben még sokszínűbbé válhatna Bethel.

Jézus a felebaráti szeretet mintájául egy másvallású embert állít elé. Az irgalmas samaritanus (Lk 10,25–36) maga sem törődik a nemzeti vagy vallási hovatartozással, egyszerűen részvétet érez, és segít a rászorulóknak. És azzal, hogy gyakorolja a könyörületeséget, a másik felebarátja lesz. Könyörületeségről ott van szó a Bibliában, ahol Isten „meglátja” a szegénységet, a szükséget, a bűnt és a nyomort (1Móz 16,13), és „meghallja” a nép panaszát és sírását (Bír 2,6–18), „összegyűjti” a szétszóratásban élőket (Ézs 54,7), „gondja van” az emberre (Zsolt 8,5) és megszabadítja az embereket a szorongatásból, segít és megbocsátja a bűnt (Mik 7,18; Zsolt 103,8, vö. 2 Móz 34,6k.). Az irgalom és igazság egymásra utalnak és egymástól függenek; csak a könyörületes ember lehet jó bíró (2Móz 23,6). Az irgalom jogához juttatja az elnyomottat. (3Móz; 2Móz 22, 20)

Az európai és globális krízisek, mint például a 2008-as pénzügyi válság, a 2015-ös görög válság és a szintén 2015-ben kezdődött menekültválság drámai kihívás elé állította az emberek személyes segítőkészséget, a civiltársadalom integráló erejét, a politikai cselekvőképességet és általában a jogkövetést és a nemzetközi szerződések érvényét. A nyitottság és befogadás kultúrájától („Willkommenskultur”), a segítségnyújtás harcos megtagadásán át, el egészen az erőszakos támadásokig és az állami törvények és szerződéses kötelezettségek megőrzésére tett kísérletig széles volt a paletta, és ezek között hatalmas a feszültség. Mindez próbára tette az irgalmat, mint készséget és képességet arra, hogy a nyomorultat jogához juttassuk.

A diakónia elsőrendű feladata, hogy kiemelt figyelmet szenteljen azoknak a szükségleteknek, amelyeket a nyilvános szociális közintézmények hálózata nem kezel megfelelően, A diakóniai cselekvés mindig tiltakozás is egyben, mert csillapítja a szükségletet, s egyszersmind azoknak a körülmények változtatásáért is kiált, amelyek a szükségletet okozzák.

Osztrák diakónia, vesd össze: Benz 2004

A Diakónia jóléti intézményrendszerének kihívásai

Aki sokféle kulturális és vallási háttérű emberrel dolgozik együtt, igyekszik közel kerülni ezekhez az emberekhez. Ehhez olyan munkatársakra van szükség, akik a kultúraköz érzékenységben iskolázottak, vagy maguk is migrációs háttérrel bírnak, ezzel különféle kulturális ismeretek és nyelvtudás birtokában vannak. Az bizonyos területeken tapasztalható munkaerőhiány adta lökést arra, hogy újból és sürgősen elgondolkodjunk azon, kiket kellene a jövőben egyházi intézményekben alkalmazni.

Interkulturalitásunk motorja nem önmagában a kultúraközi munka, amit végzünk, hanem az a szükséghelyzet, hogy számos állást egyáltalán nem tudunk betölteni. Óriási kielégítetlen igény van Németországban: a betöltetlen gondozói állások száma csaknem eléri a 300 000 főt. A másik oldalon a menedékkérők között sokan vannak, akik szívesen tanulnának szakmát – de jogi okokból erre nincs lehetőségük. Kapcsoljuk hát össze az igényt és az embereket, akikben van hajlandóság!

Regine Buschmann, diakonissza, a Bethel-i Bodelschwingi Alapítványok PR munkatársa

A vesztfáliei nagyvárosokban különösen is sokszínű a lakosság összetétele. Dortmundban a teljes népesség kerekén harmada bír migrációs háttérrel. Ez a sokféleség gazdagítja a várost, és új esélyeket nyit meg.

A muszlim lakosság számaránya folyamatosan nő. A keresztyének többsége – még a protestáns diakónia a munkatársai is – inkább a tartoznak a katolikus, mint a protestáns egyházakhoz. Ez igaz az önkéntes munkatársakra éppúgy, mint az alkalmazottakra. A diakóniai intézményeinkben mutatkozó munkatársi közösség sokszínűsége egyszerre kényszer és esély.

Izgalmas kérdés, hogyan tudja befolyásolni a kialakult helyzetet a diakónia protestáns munkaadóként. E tekintetben eleddig szorosan követte a Németországi Protestáns Egyház (EKD) „lojalitási” irányelvét, hogy biztosítsa szolgálata protestáns jellegét. Az irányelv kötelező és átlátható követelményeket fogalmaz meg a főállású munkatársak kiválasztása és alkalmazása terén. Olyan személyek alkalmazása áll az első helyen, akik az EKD valamely tagegyházának tagjai. Ezen túl lehetőséget ad olyan munkatársak alkalmazására, akik a Keresztyén Egyházak Munkaközösségéhez (ACK) tartozó közösségek tagjai. Rendkívüli esetben olyan munkatársak alkalmazására is lehetőség nyílik, akik nem tagjai egyik keresztyén egyháznak sem. Ám olyan pályázók felvételére nincs lehetőség, akik kiléptek egyházukból.

Ez a differenciált megközelítés hasznos, és hozzájárul a diakónia intézményének interkulturális nyitottságához: az, hogy migránsok is vannak a munkatársi közösségben, olyan szociokulturális változásokkal jár, amelyek újtó, innovatív impulzusként hatnak a munkában. A diakónia elhomályosítaná küldetését és magának ártana, ha alapvetően zárkózna el azoktól, akik készek szolgálatát támogatni és előremozdítani. Az egyre inkább túlfeszített munkaerőpiacon nincs elég képzett szakember, aki egyszerre a protestáns egyház tagja is lenne. Ha kötelező jelleggel és feltétel nélkül ragaszkodnánk a „protestáns pályázók” alkalmazásának elvéhez, jó pár diakóniai intézmény bezárhatná kapuját.

2016. december 31-én Dortmund lakóinak száma 601 150 volt. Ebből 104 115 volt „külföldi”, azaz ennyien rendelkeztek bejelentett lakcímmel és külföldi útlevéllel egyszerre. A külföldiek összaránya így elérte a 17,3 %-ot. Dortmund legnagyobb városnegyedében, amelyben 59 648 ember él, 30 080 személynek, azaz a lakosság 50.7 %-nak volt külföldi útlevele.

Az interkulturális nyitottság követelményét azokra az emberekre is ki kell terjeszteni, akikre diakóniai szolgálatunk irányul. Ha valaki például egy fogyatékkal élő gyermekek fejlesztésére létrehozott központban dolgozik, akkor ismernie kell például, hogy milyen tapasztalatokat és értékítéletet hoznak magukkal török szülők saját kulturális közegükből. Az ápolás és gondozás munka elengedhetetlen feltétele az interkulturális ismeretek megléte (kultúraérzékeny ápolás). Egy adott lakóközösséget támogató szolgálatban is gazdagságként kell tekintenünk a sokszínűsége, készek és alkalmasnak kell lennünk arra, hogy a kulturaközi párbeszédet ébren tartsuk.

Ez kiemelten is érvényes az olyan emberekkel való munkára, akiknek nincsenek pozitív életkilátásaik, és esélyük sincsen az integrációra. A társadalom azon tagjai között, akik kilátástalan helyzetben élnek, felerősödik a félelem és az erőszak. Ezt a diakóniai szolgálatok is érzékelik. A hajléktalanokkal és migránsokkal való munka során egyaránt szembesülünk a problémával. A munkatársak speciális képzésben részesülnek, ami magába foglalja a konfliktuskezelést és a megelőző védelmi technikák elsajátítását, hogy a hajléktalanmisszió munkatársai az őket érő agressziót, a megélhetési bűnözést, és a személyüket érő támadásokat kezelni tudják. Mert az utcán gyalogolva akadnak félelmetes találkozások, különösen a női munkatársaknak. A zaklatások miatti frusztráció és a támadásoktól való félelem része az amúgy rendkívül elkötelezett fiatal női munkatársak által jelzett felmondási okoknak.

Isten hozta Európa – a Casa copiilor Dortmundban

További információ a kezdeményezés Facebook oldalán érhető el:
[www.facebook.com/diakoniedortmund/posts/
er%C3%B6ffnung-des-casa-copiilor-in/1872271163059770/](https://www.facebook.com/diakoniedortmund/posts/er%C3%B6ffnung-des-casa-copiilor-in/1872271163059770/)

4. Következtetések az egyházra és a társadalomra nézve

„A világ sűrűjében élő egyházként” önértelmezésünkkel összhangban hozzá kívánunk járulni a társadalom békés együttéléséhez. A migráció által meghatározott társadalom alakításához értékes tapasztalatokra tettünk szert az ökumenikus munkában és a vallásközi párbeszédben. Sokéves társadalmi és politikai szerepvállalásunk bebizonyította, hogy a politikai élet és a civiltársadalom fontos partnere vagyunk.

A következő fejezetben rámutatunk arra, hol látjuk azt, hogy cselekvésre van szükség a Vesztfáliai Protestáns Egyházon belül, és felvázoljuk, hogy mit szeretnék bevinni a politikai és társadalmi vitába.

4.1 A párbeszéd kereteinek megszilárdítása – az egyház interkulturális fejlődésének elősegítésén

A párbeszéd megszilárdítása

Aki ma keresztyénként él Németországban, nem feltétlenül bukkan fel egy helyi gyülekezetben. A keresztyén életet egyre inkább a vallási közösségek és kegyességi formák növekvő sokszínűsége jellemzi hazánkban. Ezt kihívásként éljük meg az ökumenikus párbeszédben. Az egyházközségek és a keresztyén egyházak helyi munkaközösségei (ACK – Arbeitsgemeinschaft Christlicher Kirchen) nem mindig képesek kellőképpen bevonni látókörükbe a különböző keresztyén csoportokat, szabadegyházakat, és (migrációs) gyülekezeteket, és azok sem feltétlenül keresik a kapcsolatot.

A Németországban élő migránsok nagy része olyan országokból származik, ahol a nem keresztyén vallások alkotják a többséget. Különböző muszlim csoportok, zsidók, hinduk, buddhisták, jeziditák, alaviták, baháiók, szikhek és más vallási csoportosulások vándoroltak be Észak-Rajna-Vesztfáliába, és sok esetben saját vallásuk híveivel találkoznak először, akik régebb óta Németországban élnek. Éppen a muszlim egyesületek azok, akik ismerős szervezeteikkel támaszt tudnak nyújtani a migránsoknak. Ez részint elősegítette az integrációt is. Az anyanyelv kizárólagos használata, a nemzeti és etnikai hovatartozáshoz való igazodás ugyanakkor meg is nehezíti az új társadalommal, annak értékeivel és a társadalmi részvétel lehetőségeivel való konstruktív szembenézést.

A vallásközi párbeszéd hozzájárul a migránsokkal való kapcsolatfelvételhez, és segíti őket abban, hogy a szabad vallásgyakorlásra való jogukat tudatosítsák magukban. A vallásos ünnepekről, vagy például a kórházi imatermek kialakításának lehetőségéről megosztott információ elősegíti a kommunikációt. Ez segíti a hídverést, kapcsolatot teremt a társadalommal, ami pedig erősíti a társadalmi összetartást. Egyébiránt ugyanez érvényes a bevándorló keresztyén csoportokkal folytatott ökumenikus párbeszédre is.

A Németországban honos többségi vallás hívei számára is fontos a vallásközi párbeszéd, mert a másvallásúakkal folytatott eszmecsere segíti őket hitük kritikus tudatosításában és megfogalmazásában. Ezzel hozzájárul a keresztyén hit nyelvi kifejezőképességének erősödéséhez. A tágabb közösséget is megmozgató vallás- és felekezeti együttműködésre jó példa a vallások Vesztfáliában széles körben elterjedt békeimája, a kultúrák közötti hetek és testvériség hete rendezvénysorozatai.

A vallásközi párbeszédnek példás hagyománya van Vesztfáliában. Az elmúlt évtizedekben erős kapcsolatok épültek ki a tisztelet és bizalom jegyében. A kapcsolatrendszer elősegíti a kölcsönös megértést és biztos alapul szolgál ahhoz, hogy közösen nézzünk szembe az aktuális vallási, emberi, politikai és társadalmi kihívásokkal.

Az egyház interkulturális nyitása

A sokszínűség ajándék, amit ápolnunk kell. Ez érvényes arra a változatosságra is, amelyet a különböző származású és kultúrájú emberek jelentenek az egyházunk számára. Ez a sokszínűség gazdagíthatja az egyházi életünket.

Egészen konkrétan ez így nézhetne ki a mindennapokban:

A gyülekezetek foglalkozhatnak a témával, megszólítva és rendszeres keretek között bevonva a más anyanyelvű és származású keresztyén közösségeket, hogy jobban megismerjék egymást. Különösen is azokat, akik az egyházközség területén élnek, és/vagy már amúgy is a kapcsolatba kerültek a gyülekezettel például az óvodán vagy ifjúsági munkán keresztül. A presbitérium stratégiát dolgozhat ki a sokszínűség elősegítésére saját testületeiben. Ez része lehet a gyülekezeti munkatervnek, és lépésről-lépésre valósulhatna meg.

Az egyházmegyék is napirendre vehetik a témát, mondjuk a megyei közgyűlésen. Felvethetik a kérdést, hogy az eltérő származásból fakadó sokszínűség, vagy a kulturális diverzitás hol eredményezett minőségi növekedést. Stratégiát dolgozhatnak ki a sokszínűség kiaknázására, ami az egyházmegyei munkaterv részeként valósulhatna meg.

Az országos egyházugyancsak megvitathat és elfogadhat egy stratégiát a kulturális sokszínűség előmozdítására és kihasználására, amit a személyzeti és humán erőforrás fejlesztési koncepciója részeként valósíthatna meg. Az önkéntes szolgálat továbbfejlesztését a „Diversity management” (diverzitás menedzsment) égisze alatt végezhetné.

Különösen örömteli szerintem, hogy a protestáns egyház hajlandó magára is kritikusan tekinteni és elismeri például azt, hogy tennie kell az interkulturális nyitottságának előmozdításáért. [...] Az állami intézmények, struktúrák és hatóságok interkulturális nyitása nem csak nekem személyesen, hanem a tartományi kormánynak is szívügye. Először is azért, mert fontos előfeltétele a bevándorló múlttal élő emberek társadalmi részvételének és sikeres integrációjának. Másrészt a sok területen fenyegető munkaerőhiány, valamint az állami struktúrák, programok és szolgáltatások elengedhetetlen átalakítása az egyre növekvő társadalmi sokszínűség kívánalmaival összhangban magával hozza, hogy a bevándorolt emberek szakértelméről és a bennük rejlő lehetőségekről nem tudunk, és nem is szabad lemondanunk.

Serap Güler, az Észak-Rajna-Vesztfáliei tartományi kormány Gyermek-, Család-, Menekült- és Integrációügyi Minisztériumának integrációért felelős államtitkára

4.2 Egyházi menedékjog gyakorlása

- a menedék jog erősítése
- biztonságos humanitárius folyosók kialakítása

Egyházi menedék

Az egyházi menedékről (Kirchenasyl) napjainkban akkor beszélünk, ha egy gyülekezet befogad és oltalmába vesz egy menekültet azzal a céllal, hogy az érintett menedékkérő állam általi kiutasítását megakadályozza. Az olyan esetek száma, amelyben a kitoloncolással szembeni egyházi védelemre kerül sor, különösen a 2015 óta hazánkba érkezett menekültek egy milliót is meghaladó számával összevetve, alacsony. Az „Egyházi menedék” nevű országos ökumenikus munkacsoport 2017 novemberében országszerte 348 esetet tartott számon, míg a Bevándorlásügyi és Menekültügyi Szövetségi Hivatal (BAMF) a 2017 májusa és szeptembere közötti időszakban 679 esetet regisztrált. Észak-Rajna-Vesztfáliában 2017 augusztusáig mintegy 100 alkalommal valósult meg az egyházi menedék.

Az alacsony számok ellenére ez a gyakorlat rendszeresen vált ki heves vitát a nyilvánosságban. A kritikusok azt kifogásolják, hogy az egyházi menedék intézménye az egyedül mérvadó állami jog fölé helyezi magát, a humanitás szempontját a törvények elé helyezi, és ezzel aláássa a jogállamiságot. Jogos a kritika, amennyiben az egyházi menedékjog átmenetileg valóban megghiúsítja a kitoloncolást. Ugyanakkor erre nem önkényesen, vagy az állammal szembeni egyházi ellenállási jog jegyében kerül sor. Sokkal inkább a különösen szorongatott helyzetben lévő emberek melletti lelkipozíciói és diakóniai kiállásról van szó, aminek célja, hogy egyházi részvétellel új kommunikációs helyzet jöjjön létre az állam és a menekült között. Az egyházak számára a menedékjog alkalmazása „ultima ratio”, azaz végső érv és eszköz arra, hogy kivételesen kritikus esetekben megakadályozza a feltehetően fenyegető emberi jogi sérelmeket.

Az állam alapvetően tiszteletben tartja az egyház ez esetben megnyilvánuló önértelmezését. Ezen az alapon kötöttek az egyházak 2015-ben megállapodást a Bevándorlásügyi és Menekültügyi Szövetségi Hivatallal a rendhagyó szükség esetek szabályozásáról. Ennek értelmében az állam ezekben az esetekben nem avatkozik közbe és elfogadja, hogy az egyházi menedék ideje alatt a kiutasító határozatot jogilag felülvizsgálja. Az intézményt fogantató gyülekezetek cserébe vállalják, hogy minden egyes esetet jelentenek a hatóságnak és az illetékes egyházi szervezeteknek. Nem arról van tehát szó, hogy a gyülekezetek titkos búvóhelyet biztosítanak a menekülteknek.

A 2015 óta nyújtott egyházi menedékek jelentős többségében a felülvizsgálat pozitív eredménnyel zárult, azaz megerősítette az érintett menekült tartózkodási jogát.

A menedékjog erősítése

Az Európai Emberi Jogi Egyezmény és az Európai Unió Alapjogi Chartája a genfi egyezménnyel összhangban rögzíti a menekültek alapvető jogait és védelemre való jogos igényüket. Valamennyi tagország köteles védelmet biztosítani a menekülteknek, és menedékjogi igényüket a jogállamiság keretein belül elbírálni.

A menekültek védelmének tényleges helyzete az EU-ban csak akadozva és hiányosan követi a jogi igényeket. Az EU irányelvei ellenére sem beszélhetünk a menekültügyi eljárás vagy a menekültek társadalmi részvételének egységes normáiról a tagállamokban. Különösen az EU külső határainál fekvő államok, kiemelten is a közép- és kelet-európai, valamint dél-európai országok tagadják meg a tisztességes menekültügyi eljárást és a menekültek megfelelő ellátását és elszállásolását. Az EU bezárkózását és védelmét szolgáló határvédelem megerősítésével ténylegesen is megkérdőjelezzik a menekültek helyzetére vonatkozó genfi egyezményt. Határozottan el kell utasítanunk különösen azt, ha vészhelyzetben kimentett menekültekkel teli hajóktól tagadják meg, hogy biztonságos európai kikötőbe befussanak.

Németországban meglehetősen magas színvonalú normák vonatkoznak a menekültek fogadására. Mégis kijelenthető, hogy lényegében Németország is támogatja az Európa bezárkózását szolgáló politikát. Az első és második menekültügyi jogalkotási csomag, valamint az ország területének kötelező elhagyását felgyorsító törvény számos olyan, a genfi egyezménnyel ellentétes rendelkezést foglalnak magukban, amelyeknek a célja az elrettentés.

Egyházként különösen azt a rendelkezést fogadjuk kritikával, amely lehetővé teszi, hogy a menedékkérelmet benyújtó embereket legfeljebb 24 hónapig, vagy akár időkorlát nélkül fogva tartsák a befogadó állomásokon.

Azt is problémásnak tartjuk, ha a poszttraumás stressz zavar és hasonló megbetegedések esetében felemlik az elismerési küszöböt. Erkölcileg és jogilag is problémás, ha a menekültek és kiegészítő védelemben részesített oltalmazottak családtagjait megtagadjuk. Ez ellentmond a házasság és család védelmére való alapjognak és az ENSZ gyerekjogi egyezményének.

Az ilyen visszasságok kapcsán egyházként továbbra is egyértelműen felemljük majd a szavunkat. Fellépünk a humánus menekültpolitikáért egész Európában.

Biztonságos humanitárius folyosók

Kiegészítő eszközként a Vesztfáliai Protestáns Egyház támogatja, hogy a különösen védelemre szoruló menekültek számára megnyíljon a biztonságos eljutás lehetősége Németországba, az Olaszországban már sikerrel alkalmazott „humanitárius folyosók” mintájára. 2015-ben indult programról van szó, amelyet ökumenikus kezdeményezésre az Olaszországi Protestáns Egyházak Szövetsége által létrehozott Mediterrán Reménység (Mediterranean Hope) nevű protestáns szervezet, a Szent Egyed közösséggel közösen, az olasz állammal együttműködésben indított el. A vesztfáliai zsinat kötelező erejű határozatban rögzítette szándékát, hogy kísérleti projektet indítson egyelőre 100 menekült részvételével. A tartományi testvéregyházakkal, a Németországi Protestáns Egyházzal (EKD) és a Diakóniával közösen a Vesztfáliai Protestáns Egyház tárgyalásokat kezdeményezett a Belügyminisztériummal arról, hogy ezt a kezdeményezést megfelelő keretfeltételek mellett Németországban is megvalósítsa. Úgy tűnik, hogy erre a szövetségi kormány közösségi mintaprojektfinanszírozási keretében (CSP), a kormány aktuális áttelepítési programcsomagjának részeként nyílik majd lehetőség. Tudatában vagyunk annak, hogy egy ilyen program egyelőre kísérleti jelleggel valósulhat csak meg.

A „Mediterrán Reménység” olasz testvéregyházunk, a valdens és methodista közösség menekülteket támogató segélyszervezete, amit az Olaszországi Protestáns Egyházak Szövetsége (FCEI) koordinál. A humanitárius folyosók programja immár több mint 1000 különös védelemre szoruló ember számára tette lehetővé, hogy humanitárius vízummal legálisan utazzon be Olaszországba libanoni menekülttáborokból. Az egyházak gondoskodnak a családok ellátásáról és elszállásolásáról a menekültügyi eljárás és a kezdeti integráció időszakában. A kísérleti projekt olyan sikeresnek bizonyult, hogy egy kiegészítő megállapodás keretében újabb 1000 menekült számára nyílt meg a lehetőség, hogy a biztonsági folyosón keresztül Olaszországba jusson. A katolikus püspökkari konferencia kezdeményezésére az együttműködést Szudánból érkező menekültekre is kiterjesztették. Nemrég zárult le a marokkói humanitárius folyosó lehetőségének felmérése. Időközben Franciaországban és Belgiumban is hasonló egyezmény született az egyházak és az állam között.

4.3 Bevándorlási törvény elfogadása

Határozottan üdvözljük a formálódó politikai konszenzust a bevándorlási törvény szükségességének felismerése kapcsán. A bevándorlás és integráció alakításához átfogó koncepcióra van szükség, aminek a világos célkitűzéseket is rögzítenie kell. Ilyen a humanitárius kötelezettségek teljesítése, hozzájárulás a jólét biztosításához, a németek és bevándorlók közötti együttélés támogatása és az integráció elősegítése.

Egy bevándorlási törvény, amelyik hivatalosan is elismerné, hogy a Német Szövetségi Köztársaság bevándorló ország, elősegítené a bevándorlás és kulturális sokszínűség elfogadottságát. A Németországba történő bevándorlás és a migráció megfelelően kidolgozott kritériumai, szabályai és eljárásrendje a jelenlegi feszült társadalmi helyzetben hozzájárulnának a konfliktusok csökkentéséhez és a tisztánlátáshoz is. A törvény elfogadásával a szakképzett munkaerő demográfiai okokra visszavezethető fogyását is meg lehetne fékezni, és ezzel a foglalkoztatottság szintjét általában is növelni.

A „migráció és integráció” általános koncepcióján alapuló bevándorlási törvény perspektíva- és paradigmaváltást jelentene. Felülkerekedhetne a bezárkózás és kirekesztés politikáján, és megnyitná a lehetőséget, hogy a bevándorlók fogadásának szabályait konstruktívan határozzuk meg. A bevándorlást és integrációt szabályozó törvénynek magába kell foglalnia a humánus és emberi jogokhoz igazodó menedékjog meghatározását a genfi egyezményvel összhangban. Az integrációval kapcsolatos intézkedéseket más bevándorlókhoz hasonlóan a menekültek számára is elérhetővé kell tenni.

A menekülteket érintő kulcsfontosságú döntéseket „fent” hozták meg, és „felülről lefelé” (top-down) történt a kommunikáció is a média nagy részében, amivel elvették az erre létrehozott szándékformálási folyamatot. A migrációs társadalomba való átmenet csak akkor lehet sikeres, ha demokratikus megerősítést nyer.

Markus Langer, márkakommunikációs vezető, Evonik Industries Nyrt.

4.4 Egyöntetű állásfoglalás

Az emberi méltóság sérthetetlen

Az ember Isten képére teremtettetett. Ebben gyökerezik elidegeníthetetlen méltósága. Mivel az emberi jogok melletti kiállás fontos számunkra, a Vesztfáliai Protestáns Egyház egyöntetűen kiáll a nemzetközi humanitárius jog és az Európai Unió emberi jogi alapelvei mellett. A Vesztfáliai Protestáns Egyház ezen az alapon állva sokféle módon támogatja a menekültek, bevándorlók és migrációs háttérű emberek jogait. Ebben az az alapelv vezet, hogy a társadalom valamennyi tagjának joga van a részvételre és az igazságos életkilátásokra.

Az integráció mint a „társadalmi megújulás motorja”

Az integráció bevándorlás által ránk rótt felelőssége kapcsán a szegénység problematikája a korábbinál is sürgetőbb kérdésként jelenik meg. Ezzel a problémával már korábban szembe kellett volna néznie társadalmunknak.

A szegénységi ráta évek óta magas szinten van Németországban. 2017-ben a népesség 16 százaléka számított szegénynek. Egyre több ember él a szegénységi küszöb alatt, jóllehet jövedelemszerző munkát végez. A sokgyerekes családokat, a gyermeküket egyedül nevelő szülőket, a migrációs háttérű embereket, és egyre növekvő számban a nyugdíjasokat fenyegeti leginkább az elszegényedés. A gyermekszegénység a maga 19 százalékaival jelentősen meghaladja az össznépeesség átlagát. A Ruhr-vidék egyes nagyvárosaiban a lakosság csaknem kétharmadát fenyegeti a szegénység kockázata. Az iskolai képzés sikerét, illetve sikertelenségét még mindig nagymértékben meghatározza a szociális háttér. A társadalmi kirekesztés mértéke a településeken belül, és a települések között is egyre nagyobb. A hátrányos helyzetű településrészek száma ugyancsak növekedésnek indult. A megfizethető, jó minőségű lakhatás hiányzik, mert a szociális lakásfejlesztés elmaradt.

Jóllehet ezek a problémák már régóta fennállnak, gyakran igazságtalanul a menekülteket teszik felelőssé a kialakult helyzetért. Bizonyos csoportok arra törekednek, hogy szociális irigységet és rasszizmust szítsanak, kijátsszák egymással szemben a szegénység különböző formáit, ahogy a hátrányos helyzetű – gyakorta migrációs háttérű – állampolgárokat és a menekülteket is. A legszegényebbek közösen osztoznak a nyomorúságban. A szükséghelyzetet (például a megfizethető lakások hiányát a hajléktalanok és a mentális betegségben szenvedők esetében) tovább súlyosbítja, ha a helyiek és a migránsok kénytelenek versenyezni az indokolatlanul szűkös forrásokért.

Ebből az következik, hogy olyan politikára van szükség, amelyik a társadalmi együttélés problémáit átfogóan kezeli, és a hátrányos helyzetű helyi lakosoknak, valamint a migránsoknak egyaránt támogatást biztosít. A politikai eszközöket éppúgy, mint a várostervezést és településfejlesztést a helyiek és bevándorlók szükségleteire tekintettel kell egymással összehangoltan fejleszteni. Elengedhetetlen egy az országos, tartományi és települési szinten összehangolt, átfogó integrációs stratégia kidolgozása és megvalósítása. Ide tartozik többek között a szociális lakásépítés, egy integrálni képes oktatási rendszer, a családtámogatás kiterjesztését és a gyermekszegénység leküzdését szolgáló intézkedéscsomag, a hátrányos helyzetű településrészek helyi lakosok bevonásával megvalósuló fejlesztése, illetve a munkaerőpiaci hozzáférés biztosítása származásra való tekintet nélkül.

Egy valóban átfogó, a különböző területekre kiterjedő integrációs politika így a mélyre ható társadalmi megújulás motorjává lehetne hazánkban.

A jobboldali populizmus kezelése

A migráció okozta változások elbizonytalanodáshoz vezetnek, ami elzárkózást és elutasítást szül a lakosság egy részében. Ezt a jelenséget komolyan kell vennünk. Rasszizmussal és idegenellenességgel a gyülekezeteinkben is szembesülünk.

Annál is inkább fontos, hogy az egyházak a nyilvánosság előtt is védelmükbe vegyék azokat, akik a jobboldali szélsőségek és gyűlölködés céltábláivá lettek. A gyűlöletkeltéssel szemben a tényszerű egyházi állásfoglalásoknak világossá kell tenniük a határvonalat, amely egyrészt a szabad véleménynyilvánítás, másrészt a jobboldali szélsőség, antiszemitizmus, rasszizmus és népuszítás között húzódik. Az egyház feladata, hogy a menedékkérők és a hátrányos helyzetben élő helyi lakosok jogos igényeit egyszerre szólaltassa meg. Egyértelműen néven kell neveznünk az olyan társadalmi problémákat, mint a növekvő szegénység, a kirekesztés vagy a társadalmi részvétel lehetőségeinek visszaszorulása.

A gyülekezetek rendelkeznek olyan helyiségekkel, amelyek teret biztosíthatnak a nyilvános eszmecseréhez és vitához. Az embereket nem csak arra kell bátorítani, hogy nyilvánosan beszéljenek a hitükről. Lehetővé kell tenni számukra azt is, hogy félelmeikről és jövőjüket érintő aggodalmaikról is számot adhassanak. Az egyháznak félelemmentes közegnek kellene lennie, ahol az eltérő véleményeket szabadon kifejezésre lehet juttatni – a másként gondolkodókkal szembeni tisztelet jegyében.

Fontos szerepük van a demokráciát erősítő képzési programoknak, amelyeket az egyház különböző fórumain, különböző célcsoportoknak biztosít (óvodák és ifjúsági munka, iskolák, egyházi felnőttképzés, családi tanácsadás, férfi- és női munka, protestáns akadémiák stb.). Ezen felül pedig elengedhetetlen, hogy az egyházi munkatársak interkulturális kompetenciáját erősítsük, illetve az egyház és a gyülekezetek kulturális nyitását előmozdítsuk.

Végkövetkeztetés

„Jövevény voltam, és befogadtatok”. A Vesztfáliai Protestáns Egyház zsinataként meg vagyunk győződve arról, hogy Jézus szavai napjainkban ismét különösen aktuálisak.

Az emberek különbözőek, mert Isten teremtői munkája színes és sokrétű. Az emberek közötti különbségből fakad az a sokszínűség és a különbözőség, ami időnként ellentétekben és vitákban is kifejezésre jut.

Az emberek egymásra vannak utalva, elfogadják egymást, ahogy maguk is abból élnek, hogy Isten elfogadta őket. Ebben a távlatban nyerhet teret az emberhez méltó élet.

A menekültekkel, éhezőkkel, szomjazókkal, mezítelenekkel, hajléktalanokkal, foglyokkal és elveszettekkel való találkozás szembesít saját kudarcainkkal és bűnös voltunkkal is. Krisztussal magával találkozunk a szenvedő embertársunk személyében, és Ő az, aki megtérésre és olyan életre hív, ami méltó erre a névre.

A megtérésre hívó szónak annál hangosabbnak kell lennie, minél inkább elzárkóznak egymástól az emberek, és a másik hangját propagandával és erőszakkal harsogják túl. Látjuk annak fenyegető veszélyét, hogy az emberek bezárkózása a barátokkal és az ellenségekkel szemben egyaránt erősödni fog.

Nyilvános kiállásunkkal bátorítani és ösztönözni szeretnénk másokat. Különösen is azokat, akik a saját környezetükben vállalták a felelősséget és a megbékélés hosszú és fáradtságos útját járják. Az a feladatunk, hogy a fuldoklónak segítő kezet nyújtsunk, a némák ügyének hangot adjunk, és a jogfosztottak jogát biztosítsuk. Arról van szó, hogy olyan feltételeket teremtsünk, amelyek között az emberi nyomorúság kiváltó okai visszaszorulnak, mi pedig valóban segítséget nyújtunk másoknak, ahelyett hogy a jog látszata alatt megtagadnánk azt tőlük. Az a tét, hogy a migráció által is meghatározott társadalmunkban igen merünk-e mondani a sokszínűségről. Az együttélés új útjait szeretnénk megnyitni és úgy alakítani a közösséget, hogy abban mindenki részt vehessen. Az integráció nem egyirányú utca. Arra akarunk bátorítani, hogy az emberek nyitottak legyenek az integráció közös útjára.

Tudatában vagyunk annak, hogy ebben a keresztyén emberek maguk is gyakorta kudarcot vallottak a múltban, és ma is minduntalan elbuknak. Az Istentől elidegenedett életből megtérésre hívó szó először is minket szólít meg. Közösségben vagyunk mindazokkal, akik a sokszínű élet felé lépéseket tesznek. Velük együtt akarunk felnőni a kihíváshoz, ami számunkra a Jézus Krisztusba vetett hit tapasztalatából fakad:

„Jövevény voltam, és befogadtatok.”

Az előterjesztés megszövegezésében részt vettek:

Prof. Dr. Dieter Beese
Landeskirchenrat,
Evangelische Kirche von Westfalen

Dr. Michael Bertrams
Mitglied der Kirchenleitung,
Evangelische Kirche von Westfalen

Christina Biere
MÖWe-Regionalpfarrerin
für die Kirchenkreise Dortmund, Hagen,
Hattingen-Witten und Schwelm

Christian Binder
Pfarrer im Fachbereich Gottesdienst
und Kirchenmusik, Institut für Aus-,
Fort- und Weiterbildung der
Evangelischen Kirche von Westfalen

Monsignore Dr. Michael Bredeck
Priester und Leiter der Zentralabteilung
Entwicklung, Erzbischöfliches Generalvikariat
des Erzbistums Paderborn

Klaus Breyer
Pfarrer und Leiter des Instituts
für Kirche und Gesellschaft der
Evangelischen Kirche von Westfalen

Prof. Dr. Martin Büscher
stellvertretender Institutsdirektor, Rektor der
Kirchlichen Hochschule Wuppertal / Bethel

Prof. Dr. Mark Burrows
Dozent für Gemeindepädagogik
und Diakonie, Evangelische Hochschule
Rheinland-Westfalen-Lippe

Prof. Dr. Klara Butting
Leiterin des Zentrums für biblische Spiritualität
und gesellschaftliche Verantwortung
an der Woltersburger Mühle

Elsie Joy de la Cruz
Pfarrerinnen im Evangelischen Kirchenkreis Vlotho

Carmen Damerow
Dezernat 22: Weltmission, Ökumene
und kirchliche Weltverantwortung,
Evangelische Kirche von Westfalen

Dr. Jan-Dirk Döhling
Kirchenrat, Dezernent für gesellschaftliche
Verantwortung, Evangelische Kirche von Westfalen

Dietrich Eckeberg
Referent und Geschäftsführer des Fachverbandes
Migration und Flucht, Diakonisches
Werk Rheinland-Westfalen-Lippe

Martina Espelöer
Superintendentin,
Evangelischer Kirchenkreis Iserlohn

Dirk Gellesch
Mitglied der Kirchenleitung,
Evangelische Kirche von Westfalen

Jens Hansen
Pfarrer und Mitglied der Kirchenleitung;
Waldenserkirche in Italien

Dr. Thomas Heinrich
Landeskirchenrat,
Evangelische Kirche von Westfalen

Albert Henz
Theologischer Vizepräsident i. R.,
Evangelische Kirche von Westfalen

Beate Heßler
Pfarrerinnen, Fachstelle Gemeinsam Kirche sein
und Ökumenische Frauenarbeit, Amt für Mission,
Ökumene und kirchliche Weltverantwortung
der Evangelischen Kirche von Westfalen

Gerd-Matthias Hoeffchen
Chefredakteur, Unsere Kirche

Helge Hohmann
Pfarrerinnen und Beauftragter
für Zuwanderungsarbeit der Evangelischen Kirche
von Westfalen, Institut für Kirche und Gesellschaft
der Evangelischen Kirche von Westfalen

Wolfgang Hüllstrung
Pfarrer, Evangelische Kirche im Rheinland

Prof. Dr. Traugott Jähnichen
Dozent für Christliche Gesellschaftslehre,
Ruhr-Universität Bochum

Dirk Johnen
Redakteur, Amt für Mission, Ökumene
und kirchliche Weltverantwortung der
Evangelischen Kirche von Westfalen

Christa Kronshage
Mitglied der Kirchenleitung,
Evangelische Kirche von Westfalen

Ralf Lange-Sonntag
Theologischer Referent für die Bereiche
„Weltreligionen, insbesondere Islam“ sowie
„Mittlerer und Naher Osten“ im Landeskirchenamt,
Evangelische Kirche von Westfalen sowie
Fachstelle „Christlich-islamischer und
interreligiöser Dialog“ im Amt für Mission,
Ökumene und kirchliche Weltverantwortung

Christoph Lindemann
Stabsstelle Kommunikation,
Evangelische Kirche von Westfalen

Dr. Ulrich Möller
Oberkirchenrat, Dezernent für Weltmission,
Ökumene und kirchliche Weltverantwortung
Evangelische Kirche von Westfalen

Annette Muhr-Nelson
Pfarrerinnen und Leiterinnen des Amtes für Mission,
Ökumene und kirchliche Weltverantwortung
der Evangelischen Kirche von Westfalen

Dr. Jean Gottfried Mutombo
MÖWe-Regionalpfarrer für die
Kirchenkreise Unna, Hamm, Münster,
Steinfurt-Coesfeld-Borken und Tecklenburg

Prof. Dr. Alexander-Kenneth Nagel
Geschäftsführender Direktor und
Dozent am Institut für Soziologie
der Sozialwissenschaftlichen Fakultät,
Georg-August-Universität Göttingen

Ingo Nesperke
Pfarrer und Leiter des Instituts für
Gemeindeentwicklung und missionarische Dienste

Doris Peschke
Referentin – Projektleitung „Wege in die Legalität“
Diakonisches Werk in Hessen und Nassau
und Kurhessen-Waldeck e.V.

Anne Rabenschlag
Geschäftsführerin, Diakonisches Werk
Dortmund und Lünen gGmbH

Prof. Dr. Gerhard K. Schäfer
Rektor a.D., Evangelische Hochschule
Rheinland-Westfalen-Lippe

Mehrdad Sepehri Fard
Pastor in der Projektstelle „Seelsorge für
persischsprachige Christinnen und Christen“
der Evangelischen Kirche von Westfalen

Prof. Dr. Michael Welker
Geschäftsführender Direktor des
Forschungszentrum Internationale
und Interdisziplinäre Theologie (FIIT),
Universität Heidelberg

Dr. Katalina Tahaafe-Williams
Programmreferentin für Mission
und Evangelisation, Ökumenischer Rat der Kirchen

Prof. Dr. Peter Wick
Lehrstuhl für Exegese und Theologie
des Neuen Testaments, Geschichte des
Urchristentums an der Evangelisch-Theologischen
Fakultät der Ruhr-Universität Bochum

Birgit Worms-Nigmann
Pfarrerinnen und Mitglieder der Kirchenleitung,
Evangelische Lydia-Kirchengemeinde Dortmund

Dr. Claudia Währisch-Oblau
Pfarrerinnen, Leiterinnen der Abteilung Evangelisation,
Vereinte Evangelische Mission

Irodalomjegyzék/források:

Asyl in der Kirche (o. J.): **20 Jahre Asyl in der Kirche.** Eine dokumentarische Ausstellung. Ein Leitfaden zum Rundgang durch die Wanderausstellung.

URL: www.kirchenasyl.de

Bade, Klaus J. (2017): **Migration – Flucht – Integration.** Kritische Politikbegleitung von der „Gastarbeiterfrage“ bis zur „Flüchtlingskrise“. Erinnerungen und Beiträge

URL: www.imis.uni-osnabrueck.de/fileadmin/4_Publikationen/PDFs/Bade_Migration.pdf [11. Juli 2017]

Baumann, Martin (2004): **Religion und ihre Bedeutung für Migranten.** Zur Parallelität von „fremd“-religiöser Loyalität und gesellschaftlicher Integration.

In: Beauftragte der Bundesregierung für Migration, Flüchtlinge und Integration (Hrsg.): Religion – Migration – Integration in Wissenschaft, Politik und Gesellschaft. Berlin, Seiten 19–30

Beese, Dieter: **Barmherzigkeit**

In: Friedrich, Norbert u.a. (Hrsg.): Diakonie-Lexikon. Göttingen 2016, Seiten 46–49

Benz, Benjamin: **Armenhilfepolitik. Soziale Arbeit als „Hilfe unter Protest“ am Beispiel der Tafeln.**

In: Ders. u. a. (Hrsg.), Politik Sozialer Arbeit, Band 2: Akteure, Handlungsfelder und Methoden. Weinheim 2014, Seiten 122–140

Brot für die Welt –
Evangelischer Entwicklungsdienst (2017): **Flucht(ursachen)bekämpfung.**

Standpunktpapier. Berlin

Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (BAMF) (2016): **Wanderungsmonitoring: Erwerbsmigration nach Deutschland.** Jahresbericht 2015.

URL: <http://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Publikationen/Broschueren/wanderungsmonitoring-2015.pdf> [21. Juli 2017]

Bundesverwaltungsamt (BVA) (o.J.): **Spätaussiedler und ihre Angehörigen.** Zeitreihe 1992–2015. Herkunftsstaaten – ehemalige Sowjetunion.

URL: www.bva.bund.de/SharedDocs/Downloads/DE/Buerger/Migration-Integration/Spaetaussiedler/Statistik/Zeitreihe_1992_2016_SES.pdf [17. August 2017]

Evangelische Kirche in Deutschland (EKD) (2009): **„...denn ihr seid selbst Fremde gewesen.“** Vielfalt anerkennen und gestalten.

EKD Text 108, Hannover

Evangelische Kirche in Deutschland (EKD) (2017): **„...und ihr habt mich aufgenommen.“** Zehn Überzeugungen zu Flucht und Integration aus evangelischer Sicht.

URL: www.ekd.de/ekd_de/ds_doc/2017-04-11_Wort_zur_Lage.PDF

Gemeinsam evangelisch. Erfahrungen, theologische Orientierungen und Perspektiven für die Arbeit mit Gemeinden anderer Sprache und Herkunft.

EKD Text 119, Hannover 2014.

URL: www.ekd.de/Gemeinsam-evangelisch-1091.htm

Deutsche Hugenotten-Gesellschaft e.V. (2017): **Geschichte der Hugenotten.**

URL: www.hugenotten.de/hugenotten/geschichte.php [17. Juli 2017]

Die Bundesregierung (o.J.): **Flucht und Asyl: Fakten und Hintergründe.**

URL: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/themen/flucht-und-asyl> [8. August 2017]

Gatrell, Peter (2016):

60 Jahre Genfer Flüchtlingskonvention.

In: Bundeszentrale für politische Bildung (Hrsg.): Aus Politik und Zeitgeschichte (26/27–2016). Flucht historisch. Bonn, Seiten 25–32

Hamann, Ulrike /Karakayali, Serhat / Höfler, Leif Jannis / Lambert, Laura / Meyer, Leoni (2017): **Pionierinnen der Willkommenskultur.** Strukturen und Motive des Engagements für Geflüchtete.

In: Berliner Institut für empirische Integrations- und Migrationsforschung (Hrsg.): Forschungsbericht. Forschungs-Interventions-Cluster „Solidarität im Wandel?“. Humboldt-Universität zu Berlin, Seiten 102–118

Heidelberger Institut für internationale Konfliktforschung (2016): **Conflict-Barometer 2015**

Hirsch, Thomas /Schalke, Ingrid (2009): **Auswirkungen der Wirtschafts-, Klima- und Ernährungskrise auf extrem Arme.**

In: Social Watch Deutschland (Hrsg.): Globale Krisen. Soziale Auswirkungen – politische Konsequenzen. Ein internationaler Bericht zivilgesellschaftlicher Organisationen über den Fortschritt bei der Armutsbekämpfung und Gleichstellung der Geschlechter. Montevideo

Institut für Kirche und Gesellschaft der Evangelischen Kirche von Westfalen: **Was Engagierte bewegt. Ergebnisse einer Befragung von Engagierten in der Flüchtlingsarbeit (2018)**

URL: www.kircheundgesellschaft.de/fileadmin/Dateien/Das_Institut/FMI_Engagiert-in-Vielfalt/181010_Broschuere_Engagiert_in_Vielfalt_-_Was_Engagierte_bewegt.pdf

Kahl, Werner: **Vom Verweben des Eigenen mit dem Fremden.** Impulse zu einer transkulturellen Neuformierung des evangelischen Gemeindelebens. Studien zu interkultureller Theologie an der Missionsakademie

Missionshilfeverlag Hamburg 2016, URL: http://www.missionsakademie.de/de/pdf/sitma_9.pdf

Koopmann, Ruud (2017):
Assimilation oder Multikulturalismus?
Bedingungen gelungener Integration

Kühn, Heinz (1979):
Stand und Weiterentwicklung der Integration der ausländischen Arbeitnehmer und ihrer Familien in der Bundesrepublik Deutschland: Memorandum der Beauftragten der Bundesregierung.

Bundesminister für Arbeit und Sozialordnung, Bonn. URL: www.migration-online.de/data/khnmemorandum_1.pdf [17. Juli 2017]

Ministerium für Arbeit, Integration und Soziales des Landes Nordrhein-Westfalen (2016a):
Teilhabe- und Integrationsbericht Nordrhein-Westfalen.

1. Bericht nach § 15 des Teilhabe- und Integrationsgesetzes, Düsseldorf.

URL: www.integrationsmonitoring.nrw.de/integrationsberichterstattung_nrw/berichte_analysen/Zuwanderungs-_und_Integrationsberichte/index.php [17. Juli 2017]

Nagel, Alexander K./El-Menouar, Yasemin (2017):
Engagement für Geflüchtete – eine Sache des Glaubens?

Die Rolle der Religion für die Flüchtlingshilfe.

Bertelsmann Stiftung, Gütersloh. URL: https://www.bertelsmann-stiftung.de/fileadmin/files/Projekte/51_Religionsmonitor/BSt_ReligionsmonitorFluechtlingshilfe_3_2017_web.pdf [11. Juli 2017]

PRO ASYL (2017): **EU-Asylpolitik. Ein Überblick.**

URL: www.proasyl.de/thema/eu-asylpolitik/ [19. Juli 2017]

PRO ASYL, Diakonie Deutschland, u. a. (2013):
Memorandum Flüchtlingsaufnahme in der Europäischen Union: Für ein gerechtes und solidarisches System der Verantwortlichkeit.

URL: www.proasyl.de/wp-content/uploads/2015/12/PRO__ASYL_Memorandum_Dublin_deutsch_Maerz_2013-1.pdf

PRO ASYL, Diakonie Deutschland, u. a. (2016):
Memorandum für faire und sorgfältige Asylverfahren in Deutschland. Standards zur Gewährleistung der asylrechtlichen Verfahrensgarantien.

URL: www.proasyl.de/wp-content/uploads/2016/11/PRO__ASYL_Memorandum_BAMF_Broschuere_Web_Nov16.pdf

Sachverständigenrat Deutscher Stiftungen für Migration (2018): **Steuern, was zu steuern ist: was können Einwanderungs- und Integrationsgesetze leisten?** Jahresgutachten 2018

Osnabrück

Schäfer, Gerhard (Hrsg.), u. a. (2016):
Geflüchtete in Deutschland.
Ansichten – Allianzen – Anstöße

Statistisches Bundesamt (2017): **Bevölkerung und Erwerbstätigkeit. Ausländische Bevölkerung.** Ergebnisse des Ausländerzentralregisters 2016.

Fachserie 1, Reihe 2. URL: www.destatis.de/DE/Publikationen/Thematisch/Bevoelkerung/MigrationIntegration/AuslaendBevoelkerung2010200167004.pdf?__blob=publicationFile [22. Juli 2017]

Südwind e.V. – Institut für Ökonomie und Ökumene (2017): **Migration und Flucht in Zeiten der Globalisierung.**

Die Zusammenhänge zwischen Migration, globaler Ungleichheit und Entwicklung

Bonn

„... und der Fremdling, der in deinen Toren ist.“

Gemeinsames Wort der Kirchen zu den Herausforderungen durch Migration und Flucht (1997)

Bonn/Frankfurt am Main/Hannover

Von Vieregge, Henning (2017):
Vertrauensbildung und Beheimatung. Flüchtlingshilfe als Chance für Kirchengemeinden

Deutsches Pfarrernetz 5/17. URL: www.pfarrerverband.de/pfarrerblatt/archiv.php?a=show&id=4282 [31. Juli 2017]

Wegner, Gerhard (2016):
Religiöse Kommunikation und soziales Engagement. Die Zukunft des liberalen Paradigmas.

Leipzig

